

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Bakalářská práce

**Křesťanství jako školní předmět
Christianity as the school subjekt**

**Vedoucí práce:
doc. ThLic. Pavel Milko, Ph.D**

**Autorka:
Zuzana Fojtová**

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 1. 4. 2012

Zuzana Fojtová

Poděkování

Tímto děkuji doc. ThLic. Pavlovi Milkovi, Ph.D. za podnětné a odborné rady, konzultace a podporu nejen při vypracování bakalářské práce, ale i v průběhu celého svého studia. Dále bych chtěla poděkovat základním církevním školám, jejichž pracovníci mi poskytli potřebné informace pro realizaci mé práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá možnostmi zařazení křesťanství do školního vzdělávacího programu. Práce zahrnuje teoretické poznatky o historii církevního školství a aktuální podobu církevního vzdělávání v Praze. Dále se práce zabývá cíli křesťanské výchovy a právními ustanoveními vztahujícími se k této výuce. V práci je uveden potencionální vliv Písma na hodnotový žebříček člověka. Úkolem práce je také zdůraznit úlohu pedagoga ve výchovně-vzdělávacím procesu. Práce má za úkol provázat teoretická východiska s praxí a poukázat tím na výhody vyplývající ze zasazení křesťanství do výuky pro elementární vzdělávání.

Klíčová slova – církevní školství, křesťanství, katechetika, Písmo, osobnost pedagoga, výchova a vzdělávání

Anotace v angličtině

This thesis deals with the possibilities of integrating Christianity into the school curriculum. It includes theoretical findings about the history of religious education and the current form of religious education in Prague. The thesis also deals with the objectives of Christian education and legal provisions relating to the teaching and it presents the potential impact of Scripture on the value system of man. The objective of this report is also to emphasize the role of the teacher in the educative process. This research seeks to link the theoretical base with practice and to highlight the benefits of including Christianity in elementary education.

Klíčová slova v angličtině - Church education, Christianity, catechetic, Scripture, teacher's personality, education and training

Obsah

Úvod.....	7
1. Historie českého církevního školství	9
1.1 České školství od jedenáctého do devatenáctého století.....	9
1.1.1 Univerzita Karlova.....	9
1.2 Podoba školství ve dvacátém století	12
2. Aktuální podoba církevního školství v Praze	14
2.1 Základní škola sv. Voršily v Praze.....	14
2.2 Veselá škola.....	16
2.3 Křesťanská ZŠ a MŠ Eliáš	18
2.4 ZŠ a MŠ Heřmánek	19
2.5 Bratrská škola.....	20
2.6 Církevní ZŠ logopedická Don Bosco.....	21
2.7 Ostatní školy.....	22
3. Křesťanství jako školní předmět - katechetika	23
3.1 Cíle křesťanské výchovy	24
3.2 Katechismus	26
3.3 Právní ustanovení vztahující se k výuce křesťanství	29
4. Písmo a jeho vliv na utváření základních morálních zásad	33
4.1 Stvoření světa - odměna a trest	34
4.2 Příběhy praotců, Smlouva, individuální morálka.....	35
4.3 Desatero.....	36
4.4 Soudci a králové.....	38
4.5 Syn Boží.....	39
4.6 Biblická etika	41

5. Pedagogický pracovník.....	42
5.1 Osobnost pedagoga	42
5.1.1 Základní pedagogické dovednosti	42
5.1.2 Profesní kompetence pedagoga	43
5.1.3 Učitelská způsobilost	43
5.1.4 Profil vzdělání učitele	44
5.2 Vzdělávání pedagogů	44
5.2.1 Vzdělávání učitelů elementárních škol	44
5.2.2 Vzdělávání učitelů a univerzita.....	46
5.2.3 Učitelé náboženství.....	47
5.3 Motivace pedagoga	47
5.3.1 Syndrom vyhoření.....	48
Závěr	50
Literatura.....	51
Seznam příloh	53
Přílohy.....	7

Úvod

Víte kolik je dvě a dvě? Kdy byla druhá světová válka? Jak můžeme rozdělit živočichy? Nebo která písmena patří do samohlásek? Jistěže víte. Tohle a spoustu dalších věcí vás naučili ve škole. Základní škola ale neučí člověka jen číst, psát nebo počítat, orientovat se v historii, biologii či zvládnout tolik obávaný výmyk na hrazdě. Elementární vzdělávání je tu také od toho, aby člověka socializovalo. Má mu poskytnout takzvanou školu života a seznámit ho s možnými sociálními situacemi, se kterými se může, nejen v průběhu dospívání, setkat. Mělo by mu poskytnout seznámení s autoritou a důvod k tomu, aby byl v budoucnu ochoten autority respektovat. Škola by nás měla naučit, jak se chovat nejen ke svému okolí, ale také k sobě samému. Tato složka ale, dle mého názoru, není dostatečně rozvinutá. Možnost jejího posunu vidím například v zařazení náboženství do pravidelné výuky. V tomto případě bych ráda hovořila konkrétně o křesťanství. Křesťanství má totiž svou dlouhou historii, která se prolíná s všeobecně známými fakty a jeho učení se opírá o základní principy usnadňující mezilidské soužití. Zastávám názor, že i po nekřesťana mohou být takové hodiny přínosem a kromě hlavního poselství této víry v nich může spatřovat užitečné informace, díky nimž si rozšíří své obzory ať už na poli historických znalostí, sociálních vztahů či sebepojetí. Vždyť mezi nejslavnější učitele můžeme zahrnout právě osobnosti úzce spjaté s křesťanstvím. Například Origenes, který se přes den věnoval vyučování druhých a přes noc vyučování sebe samého. Na jeho příkladu tedy spatřujeme nutnost dalšího vzdělávání pedagogů, bez něhož by jen těžko mohlo docházet ke zkvalitňování jejich práce. Křesťanství ale nemusí být inspirací jen pro budoucí učitele, ale také pro všechny ostatní práce. Stačí se podívat do sousedních zemí, abychom pochopili, že tento model není zcela bezvýznamný a při výchově a vzdělávání má svou váhu. Ve své práci bych tedy ráda seznámila nejen pedagogy, ale například i rodiče, kteří rozhodují o budoucím vzdělání svých dětí s tím, že výuka náboženství nemusí být jen učení dogmatických formulací, jejichž respektování je bezpodmínečně nutné k dosažení spásy a že dají-li svého potomka v našem případě na církevní školu, nemusí se z něj stát kněz a nemusí tedy podléhat normám křesťanského života.

V úvodu chci zmínit historii církevního školství, aby si čtenář mohl udělat představu o tom, z čeho vlastně současná podoba školství vychází. Dále bych se ráda zaměřila na církevní školy, momentálně fungující v hlavním městě České republiky. Chtěla bych seznámit čtenáře s profily jednotlivých škol a především jim poskytnout ucelený obraz o každé z nich, protože církevní škola má stejné kvality jako klasické státní školy a navíc se ve svých programech

často zaobírá individuálním přístupem, tolik opomíjeným v dnešním vzdělávání. Také nabízí žákům mnohé kulturní vyžití a poskytuje prostor pro rozvoj specifických dovedností svých studentů.

Další kapitola by se měla věnovat samotnému křesťanství, jako školnímu předmětu. Co tedy žáky čeká, pokud budou navštěvovat hodiny náboženství a s jakými pomůckami se na těchto hodinách mohou setkat. Většina nekřesťanských rodin totiž často trpí předsudky ohledně výuky náboženství, které mohou pramenit z jejich vlastních, negativních zkušeností. Na to bych ráda navázala další částí práce, kde se pokusím odhadnout vliv jednotlivých částí Písma na utváření morálního žebříčku jedinců. Tedy nalézt v nejznámějších příbězích poselství, jež je hodnotné nejen pro věřícího člověka.

Poslední část věnuji osobnosti pedagoga. Jeho potřebnému vzdělání, odpovídajícím kompetencím i duševní hygieně. Pedagog je totiž, dle mého názoru, nejdůležitější složkou celého vzdělávacího procesu a je tedy schopen maximálně ovlivnit pohled dětí nejen na křesťanství všeobecně, ale i na detaily skryté v jeho principech.

Téma práce jsem si zvolila především proto, abych mohla zhodnotit získané vědomosti a pokusila se uplatnit je v praxi. Budu se snažit propojit mé pedagogické vzdělání se vzděláním teologickým, které mi otevřelo řadu skrytých obzorů. Jsem tedy přesvědčena, že pro lidi, kteří, stejně jako já, nebyli vychováni v prostředí věřící rodiny, bude přínosem, poznat nejen církevní život, ale především kouzlo, skrývající se v jednotnosti a zároveň jisté spletnosti příběhů, jimiž je křesťanská víra protkána. S oblibou zdůrazňujeme, že žijeme ve svobodné době a ano, je mnohem svobodnější, než bývala, přesto jsou nám svým způsobem fakta, týkající se křesťanství, odpírána. Například Darwinova teorie vývoje lidské bytosti je nám předkládána zcela běžně, ovšem stvoření světa podle Bible se nám jeví pouze skrze příběh Adama a Evy a není-li nám tento příběh předán z fundovaných úst, nemusíme jeho poselství správně porozumět. Mohli bychom v něm například spatřovat pouze krutost, se kterou Bůh vyhnal první lidi ze zahrady Eden a to jen kvůli obyčejnému jablku. Už však nepostřehneme, že vlastně nešlo o to jablko, ale o to, že člověk ztratil svým způsobem důvěru v Boha a jablko nepřijal z jeho, nýbrž z ďábových dlaní. Tímto způsobem bychom mohli pokračovat skrze všechny příběhy Písma, podle mého názoru však, chceme-li něco odsuzovat, měli bychom to nejprve prostudovat, abychom zbytečně nepodlehli haló efektu a mohli si utvořit názor na základě vlastních zkušeností. To se pro mě stalo cílem této práce. Byla bych ráda, kdyby se lidé po jejím přečtení alespoň zamysleli, proč tolik odsuzují zařazení výuky náboženství do osnov pro základní školy a čeho se vlastně tolik obávají.

1. Historie českého církevního školství

1.1 České školství od jedenáctého do devatenáctého století

České školství za dobu svého vývoje prošlo řadou peripetií. Nemluvíme jen o vzniku a zániku samotných škol, ale především o střídání vůdčí moci mezi církví a státem. Z dosažitelných historických pramenů jasně vyplývá, že už od středověku platila církev za nejdůležitějšího nositele vzdělanosti. Vždyť již v samotných počátcích šíření křesťanské víry spatřujeme jasné pedagogické charakteristiky a osobu Krista, ať už o jeho skutečné existenci někdo pochybuje či nikoliv, pokládáme za prvního skutečného učitele. Jeho učení sice navazuje na starou tradici, vyplývající především z židovského učení a nepochybně je inspirováno osobnostmi, které se například v Antice vyučování věnovali, ale jeho osobnostní rysy nám podávají první, křesťansky profilovaný obraz dokonalého učitele. Možná právě proto připadla starost o rozvoj vzdělanosti do rukou církve. Kde jinde bychom totiž měli uplatnit dějinnou návaznost, než právě v otázce vzdělání?

I přes to, že se na našem území věnovali církevnímu vzdělávání už Cyril a Metoděj, a to přesněji ve druhé polovině devátého století, až začátkem jedenáctého století vznikají první oficiální záznamy o existenci církevních škol na území České republiky. Konkrétně se jedná o záznam z roku 1068, který nás seznamuje s latinskou školou v Praze, přesněji u sv. Víta. Z roku 1073 máme zprávu o škole olomoucké a o necelých sto let později v záznamech nacházíme zmínky o funkci hodnostáře, majícího v církvi na starosti záležitosti vzdělávání- kanovník scholastik.

I na tomto příkladu můžeme vidět značný vliv církve na českou vzdělanost. První doložená světská škola vznikla až v roce 1270.

1.1.1 Univerzita Karlova

Univerzita Karlova, založena roku 1348, měla nesmírný vliv na celou středověkou vzdělanost. I přes to, že její založení bylo zároveň politickým tahem, svůj účel plnila znamenitě. Vedle poskytování vzdělání obyvatelům českého království zohledňovala i požadavky ostatních národů, v této době rovnoměrně rozdělených do čtyř hlasů, tedy mezi národ český, bavorský, saský a polský. Z toho vyplynula řada mezinárodních sporů, ukončená až roku 1409 vydáním Kutnohorského dekretu, o němž se zasloužil Václav IV. Tento dekret ustanovil českému národu počet tří hlasů, zatímco národům ostatním hlas pouze jeden. Následkem této skutečnosti se značná část zahraničních univerzitních osobností odtrhla a

Karlova univerzita se tak stala první, výrazně národní univerzitou v Evropě, zároveň však začala ztrácet významné kontakty s okolním světem. S postupujícím časem, v šestnáctém století, konečně spatřujeme hmatatelný vliv církve na chod Univerzity. V roce 1556 se v Praze objevují jezuité, usadili se v Klementinu a vedle latinské školy otevřeli takzvanou dětinskou třídu, v níž učili číst a psát v českém jazyce. Svými morálními zásadami a prosazovanou kázní bez tělesných trestů se zakrátko proslavili a otevřeli druhé vysoké učení – Ferdinandovu akademii. Ta se v roce 1654 sloučila s Karlovou univerzitou pod názvem Karlo-Ferdinandova univerzita. Ke svému původnímu názvu se Univerzita vrátila až v roce 1920.

Podle Kadlece (1991) se v sedmnáctém století seznamujeme s řádem sester Voršilek, které se zasloužili o vzdělávání dívek zprvu na Malé Straně a později ve více pražských lokalitách.

Nepochybně je třeba zmínit i řád piaristů. Ti se do Prahy dostali až v roce 1752 a oproti jezuitské výuce, kde stále převažovala latina, věnovali velkou pozornost rodnému jazyku studentů. Zřídili gymnázia například v Lipníku, Litomyšli, Mladé Boleslavi, Praze a v několika dalších městech.¹

Velký rozmach v osmnáctém století zaznamenává i jezuitský řád, který se již koncem sedmnáctého století zasloužil o vznik více než sedmdesáti pěti kolejí, při nichž byla většinou zřizována gymnázia s kapacitou okolo padesáti až šedesáti majetných žáků. Zároveň měli v rukou olomouckou, vratslavskou i pražskou teologickou fakultu. Měli tedy svým způsobem monopol na současnou vzdělanost a udržovali jej pomocí teologů, jako byl německý teolog Adam Tanner a španěl Roderigo Arriaga², který se snažil prosazovat vzdělání ve stopách Arisotela a sv. Tomáše. Postupem času jezuité přišli s novým typem učení, zvaným Cursus. V něm se od konstruktivních schopností přechází spíše ke kritice. V této a pozdější době se setkáváme i s dalšími řády, zajišťujícími vzdělání národa českého. Byli to například kapucíni, františkáni, augustiniáni, dominikáni, řehole anglických panen, či školy bratrské. V těch vyučovali kněží, na nižším stupni chlapce i dívky, na vyšším pouze chlapce a to obé v češtině. Základem výuky byl katechismus³.

¹ Kadlec, J. Přehled českých církevních dějin 2

² Tanner zemřel v roce 1632 a napsal „Theologia scholastica“, Arriaga zemřel v roce 1667

³ Více viz kapitola 3.2

Osmnácté století přineslo reformu Marie Terezie a s ní i povinnou školní docházku. To bylo jistě více než přínosné, o kvalitě takové výuky však lze pochybovat. Na pedagogovu schopnost učit nebyl brán zřetel, stačilo, když složil vyznání víry a přislíbil účast na zpovědi a na přijímání. Církevní představitelé měli v této době na vzdělávání rozhodující vliv. Ten se ovšem postupem času začal zmenšovat a události jako například zrušení jezuitského řádu situaci nijak nenapomohly. Církevní vzdělávání se přesto těšilo velké oblibě. Kněží totiž měli zpravidla vyšší vzdělání než světské učitelé a pro práci s mládeží pravděpodobně i větší cit. Světský učitelský sbor totiž tvořili především vysloužilí vojáci. Zabránit všeobecnému poklesu vzdělanosti pomáhala řada osobností – například arcibiskupský archivář Karel Alois Vinařický, autor slabikáře Česká abeceda a české čítanky, zároveň autor nezapomenutelných říkanek pro děti předškolního věku, které jsou dodnes hojně využívány v praxi.⁴

V devatenáctém století se začal formovat vztah mezi učitelem a katechetou. Učitel musel sledovat učení duchovního, v žácích jej utvrzovat, dokonce je denně vodit na bohoslužbu. Toto propojení světské a církevní výuky však nemělo dlouhého trvání. Už v polovině devatenáctého století je výuka katechismu spíše občasná a učitelé často přebírají za duchovní jejich hodiny. Propojení školy a církve sice stále trvalo, například školní řád obsahoval zvláštní oddíl, kde poučoval žáky o správném chování v kostele. Přesto si oficiální odpovědnost za správu veřejného školství církve a stát přehazovaly jako horký brambor. Rok 1855 přinesl prostřednictvím konkordátu, uzavřeného mezi papežem a císařem Františkem Josefem I., rozhodnutí, že veškerá výuka bude pod hlavou církve a bude jejímu katechismu plně přizpůsobena. O třináct let později máme v čele školství opět stát a je povoleno pouze dvouhodinové vyučování náboženství podle konfesí.

Konec devatenáctého století přinesl jasné rozhodnutí – škola je kulturní a vědecká instituce, proto ji jakékoliv spojování s církví pouze omezuje a neumožňuje jí naplňovat stanovené pedagogické cíle. Jaký byl skutečný důvod separace církve od vzdělávání společnosti, se můžeme pouze dohadovat. Toto byl však odkaz devatenáctého století, od něhož se nadále odvíjela naše historie.

⁴ Tluče bubeníček; Ivánku náš

1.2 Podoba školství ve dvacátém století

Horák (2011) mimo jiné uvádí, že dvacáté století s sebou přineslo dramatickou změnu politického uspořádání, tedy vznik Československého státu. Situace ve školství se tímto krokem značně zkomplikovala. Církevní školy však stále měly svou váhu, což dokazuje i fakt, že jedny z prvních vysokých škol nově vzniklého státu byly právě bohoslovecké fakulty.⁵ Česká bohoslovecká fakulta byla součástí Karlo- Ferdinandovy univerzity, avšak v roce 1891 byla ustanovena samostatná česká bohoslovecká fakulta jako součást české univerzity. Spojení obou republik nakonec vyústilo v řadu kompromisů. Podle Františka Morkese⁶ byla jedním z nich například synchronizace doby povinné školní docházky, kdy na Slovensku bylo nutno z osmi let docházku snížit na sedm. Tento krok pochopitelně vyvolal u slovenských občanů vlnu nelibosti. Zřejmě propadli pocitu, že se Čechy snaží omezit jejich možnosti na vzdělávání, ale naše národy opravdu nejsou svou mentalitou příliš vzdáleny, a tak si Slováci situaci vyřešili po svém. Začali přijímat studenty do škol o rok dříve a ministerstvo tedy žákům úředně prominulo jeden rok věku.

Oficiálně tedy existovaly církevní školy ve dvou formách. „Erární“, v jejichž případě byl držitelem majetku stát a „řádové církevní školy“ vydržované kongregacemi, či řády. Jakožto instituce, zajišťující vzdělání, měly svá práva. Například volit si vlastní učitele, vyučovat v libovolném jazyce a vybrat si učebnice dle vlastních priorit, či dokonce určovat systém a způsob vyučování. Na oplátku musely dodržovat státem stanovená pravidla, jako bylo základní materiální vybavení školy a vzdělání pedagogů.

S postupem času se začíná školství zbavovat povinnosti církevních skutečností. Už v roce 1918 vydalo ministerstvo výnos o náboženských úkonech, kde se jasně říká, že neúčast žáků na náboženských úkonech nebude mít vliv na výsledné hodnocení jejich mravních kvalit, ani na výsledné známky ze samotné výuky náboženství. Tato benevolence se později začala rozšiřovat na samotnou výuku. Rozšířené výuky náboženství byli zproštěni žáci, kteří byli bez vyznání, či jejich vyznání nebylo oficiálně uznáváno státem. To se týkalo základního vzdělání. Ani střední školy nezůstaly opominuty – zde se povinně náboženství nevyučovalo

⁵ Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze; katolická bohoslovecká fakulta v Bratislavě

⁶ [online]. <skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-css.doc> [staženo 1. 10. 2011]. Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha 2000

ve všech ročnících, a proto byla stanovena možnost realizovat nepovinnou výuku v případě, že se přihlásí dvacet a více zájemců. V roce 1919 byl navíc omezen počet hodin výuky náboženství, tudíž církevní představitelé byli nuceni upravit vzdělávací plán.

V roce 1922 stanovil zákon č.226/1922Sb., že náboženství bylo ponecháno jako první v seznamu vyučovaných předmětů, ovšem účast na výuce se stala záležitostí osobního citu a vůle rodičů, tedy záležitostí zcela dobrovolnou. Církevní školy začaly podléhat procesu zestátnování a tím se jim dostalo i jisté finanční výpomoci. Péče o vzdělání českých občanů se tedy rozdělila mezi stát, církev, obce, soukromé osoby i korporace a tento systém úspěšně fungoval až do začátku druhé světové války. Prameny o vývoji českého školství a jeho církevní složky jsou více než zanedbatelné a v období temna je otázka školství prakticky v pozadí. Vzhledem ke sledu událostí, jež se podepsaly nejen na školství, ale na celkové životní úrovni všech občanů České republiky, je pochopitelné, že snaha, zaznamenat tehdejší školský systém a podíl církve na něm, nebyla na místě. Pravděpodobně by bylo možné vysledovat celkový obraz tehdejšího školství skrze historické zápisy jednotlivých škol, avšak takový výzkum by vyžadoval vlastní práci o rozsahu několika desítek stran. K tomuto období je třeba uvést pouze to, že lidé se zabývali spíše otázkami uspokojování základních životních potřeb, než zaznamenávání školských záležitostí.

2. Aktuální podoba církevního školství v Praze

V době technického postupu a hektického životního tempa se může zdát absurdní představa, že stále existují školy, kde výuka náboženství patří mezi seznam předmětů, kterými jsou matematika nebo chemie. Přesto jen Praha nabízí hned několik základních škol, poskytujících všeobecné vzdělání, doplněné o náboženskou složku. Mám na mysli školy církevní, konkrétně římskokatolické.

Jedná se o nestátní, alternativní školy, kterých je v současné době v České republice okolo devadesáti. Jen mezi léty 1993 – 1995 vzrostl počet církevních škol o více než polovinu. Oproti státním školám mají například rozdílné vzdělávací plány neboli kurikula. Předměty jako náboženství nebo latina jsou přímou součástí výuky, zatímco na státních školách patří mezi volitelné, jazyky zařazují již od prvních ročníků základní školy a latina provází gymnazisty po celou dobu jejich studia. Druhý alternativní rys církevních škol můžeme spatřovat v jejich ideologických principech výchovné činnosti, tedy principy křesťanství, křesťanské etiky a kulturní tradice, či křesťanského životního postoje. Církevní školy navíc často připravují žáky na výkon těch druhů zaměstnání, na které je běžná státní škola připravit nedokáže. Jsou to například charitativní, zdravotní a náboženské činnosti, sbormistr chrámové hudby, konzervátor církevních památek, administrátor v církevních úřadech a podobně.

2.1 Základní škola sv. Voršily v Praze

Ostrovní 9, Praha 1, 110 00

O škole

Základní církevní škola sester voršilek navazuje na tradice církevního školství, které řád svaté Voršily šíří v Čechách a na Moravě od roku 1724. V Praze vznikla první škola v roce 1897, v roce 1934 bylo zřízeno dívčí reálné gymnázium, které bylo, s přerušením za druhé světové války, v provozu až do roku 1948, kdy byla škola předána do státní správy. Po návratu sester voršilek a po obnovení činnosti byla roku 1990 zřízena Základní církevní škola sester voršilek.

Škola byla postavena v letech 1937 – 1938 pro dívčí reálné gymnázium. Ve své době byla jednou z nejmodernějších škol na území Československé republiky. Škola disponuje světlými a prostornými třídami, odbornými učebnami, ateliérem, tělocvičnou a bazénem. Vlastní bazén umožňuje zařazovat plavání do výuky tělesné výchovy po celou dobu školní

docházky. V současné době přibyly malé jazykové učebny, počítačová učebna, učebna náboženství, oratoř a knihovna.

Specifikem je katolický výchovný projekt, který má žáky křesťansky formovat. Zaměřuje se na utváření hodnotové orientace žáků, která slouží k autoregulaci lidského chování. Opírá se o zásady tzv. mericiánské⁷ pedagogiky, což se projevuje zejména v přátelské atmosféře prolínající všechny vztahy, které se v rámci školy jako společenství sester voršilek, učitelů, žáků a rodičů vytvářejí. Atmosféru přátelství, spolupráce a bezpečného prostředí se škola snaží vytvářet pro všechny bez ohledu na původ, národnost, náboženství či zdravotní handicap.

Škola má statut fakultní školy pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Kromě intenzivní spolupráce s touto fakultou přijímá na pedagogickou praxi studenty dalších fakult vysokých škol.

Jazyky

V rámci rozšířeného vyučování jazyků si žáci na prvním stupni mohou vybrat jako svůj první cizí jazyk angličtinu, francouzštinu nebo němčinu. Druhý cizí jazyk žáci přibírají v 6. ročníku. Škola rozvíjí filozofii, že znalost základů dvou cizích jazyků je potřeba pro každého studenta nového tisíciletí, a proto poskytuje studium dvou cizích jazyků všem žákům druhého stupně. Zajišťuje zahraniční výměnné pobyty ve Francii, Německu, výhledově v Anglii. Škola je zapojena do mezinárodních projektů Comenius a Euro Ecole.

1. stupeň, 2. stupeň

Kvalita výuky byla v březnu 2000 hodnocena Českou školní inspekcí jako vynikající. Za tímto vysokým oceněním se skrývá značné úsilí pedagogů. Žáci se zde setkávají s moderními metodami výuky a někteří učitelé úspěšně využívají možnosti slovního hodnocení. Náboženství vyučují od prvního ročníku jako povinný předmět sestry voršilky. V širokém měřítku jsou realizovány školy v přírodě a školní výlety.

Na druhém stupni patří náboženství též k povinným předmětům. Většina učeben slouží jako kmenové učebny jednotlivých tříd a zároveň učebny odborné. Pro žáky sedmých ročníků škola zajišťuje lyžařský výcvik, realizují se zahraniční zájezdy, školy v přírodě a školní výlety, zpravidla vícedenní.

⁷ Svatá Anděla Merici je zakladatelkou Společnosti svaté Voršily, žijící v první polovině šestnáctého století. Její pedagogika klade důraz především na jednotu, lásku k bližnímu, uvědomění s hodnot, utvářejících náš život

Školní společenství

Školní společenství staví také na společných akcích pro děti, učitele, rodiče, sestry a další příznivce školy. Jedná se zejména o společné mše svaté na začátku a na konci školního roku a u příležitosti významných svátků. Svatováclavská pouť, Vánoční trhy, Voršilské akademie, vernisáže v Galerii na schodech, to všechno jsou příležitosti zahlédnout a obdivovat bohatství schopnosti a dovednosti žáků v jiné než výukové oblasti. V prosinci a v květnu se škola otvírá nejširší veřejnosti - probíhá Den otevřených dveří. Žáci školy jsou zapojeni v projektech Adopce na dálku, Divadlo bez občanky, Filozofie pro život atd.

Volný čas

V rámci projektu "Volnočasové aktivity" nabízí škola desítky zájmových útvarů v oblasti sportovní, hudební, výtvarné, dramatické, národopisné, filosofické a vzdělávací.

2.2 Veselá škola

Soukenická 10 - první stupeň, Soukenická 20 - druhý stupeň, 110 00, Praha 1

O škole

Jedná se o církevní zařízení zřizované Arcibiskupstvím pražským, konkrétně o církevní základní školu, církevní základní uměleckou školu, školní družinu a klub. Výuka probíhá ve dvou budovách, obě jsou umístěny ve dvoře domu díky čemuž je navozen pocit bezpečí. Škola začala své působení v devadesátých letech dvacátého století, ale v podobě, kterou nám prezentuje dnes, je funkční teprve od roku 1995. Snaží se dítě směřovat k pozitivním aktivitám pod vedením učitelů, kteří mají na mysli Kristovo Evangelium, podle vedení školy by tak děti měly prožít šťastnější dětství a lépe zvládnout komplikovanost dnešního světa. Snaží se navazovat na staletou tradici církevního školství a též chránit jeho dobré jméno.

Veselá škola- církevní základní

„Vzdělává žáky prvního stupně i druhého stupně. V rámci osnov nabízí dětem řadu aktivit, které pomáhají přijímat informace a s nabytými vědomostmi pracovat. Je to například školní Olympiáda, projekty ve výuce, celoroční hry. Žáci hlásící se do Veselé školy neprocházejí žádným výběrovým řízením, přesto dosahují nadprůměrných výsledků. O tom svědčí každoroční vysoká úspěšnost v přijímacím řízení na gymnázia, která bývá okolo 60% z celku třídy.

Škola je otevřena žákům všech vyznání, duchovní atmosféra školy však dodržuje pravidla Římsko-katolického vyznání. Vyučování začíná společnou modlitbou, každý měsíc se všichni žáci a zaměstnanci společně účastní mše svaté.

Veselá škola - církevní základní umělecká

Výuka na ZUŠ zahrnuje rozličné umělecké obory - zpěv, flétna, saxofon, klarinet, klasická kytara, elektrická kytara, klavír, bicí, dramatická výchova, fotografování, kresba, malba, keramika. Naši učitelé velice dbají na rozvoj žákových schopností a snaží se předávat umění tak, aby zušlechtovalo a pěstovalo jejich duši.

Každý rok škola pořádá koncerty a výstavy, aby žáci měli možnost veřejně vystoupit se svým dílem či hudebním umem. Další příležitostí je každoroční školní akademie, ve které je cílem propojování jednotlivých oborů a poznání nezbytnosti spolupráce. (Pro divadlo vyrábějí kulisy žáci výtvarných oborů, žáci hudebních doprovázejí hudbou apod.)⁸

Školní družina a školní klub

Funguje jako klasická družina při státní základní škole, navíc nabízí žákům prázdninové pobyty a výuku jízdy na koních.

Akce školy

Škola nabízí každý rok na jaře koncerty, kde mohou přátelé, příbuzní i náhodní pozorovatele zhodnotit vystoupení žáků školy. V prostorách školy jsou k nahlédnutí výtvarné práce žáků, navíc Veselá škola dokázala zajistit výstavy ve veřejných prostorách, například v galerii Crux v Brandýse nad Labem, v galerii Kus kovu v Biskupském dvoře, v prostorách Arcibiskupství pražského. V rámci základní školy se koná vždy na podzim školního roku Olympiáda – soutěží se buď v učebních oborech, nebo v tematických celcích.

„Každý týden dochází do prostor školy psycholog a poskytuje krátká školení místním pedagogům, což by mělo zvyšovat jejich nejen morální kvalifikaci pro výkon jejich povolání.“⁹ Kromě klasického vzdělání nabízí tato základní škola také široké kulturní vyžití. Jsou zde hodiny hry na klavír, bicí, klasickou i elektrickou kytaru, saxofon, klarinet, flétnu, varhany, možnost být členem hudební skupiny, vyzkoušet si grafiku, malbu, kresbu, keramiku a další výtvarné techniky, dozvědět se něco o základech fotografování, účastnit se literárně dramatické výchovy, loutkového divadla a hodin dramatiky či se zaměřit na tvůrčí psaní.

8[online]. < <http://www.veselaskola.cz/node/1> > [staženo 17. 2. 1012].

⁹ Převzato z www.veselaskola.cz

2.3 Křesťanská ZŠ a MŠ Eliáš

Baarova 360, Praha 4 – Michle, 140 00

O škole

Zřizovatelem školy je České sdružení Církve adventistů sedmého dne. Základní škola zahájila provoz 1. 9. 2008 v Praze 4, v provozu byl 1. a 2. ročník a školní družina. Každý školní rok je otevřena nová 1. třída. V září 2010 změnila škola sídlo na současnou adresu. Dnes jsou součástí školy Eliáš čtyři ročníky denního vzdělávání, pět ročníků individuálního vzdělávání a také dvě třídy mateřské školy, ty zahájily provoz 1. 9. 2009.

V této škole je místo odhadem pro čtyřicet dětí ve věku od tří do šesti let, tedy pro děti spadající do předškolního vzdělávání a sto osmdesát žáků ve věku základní školní docházky. ZŠ Eliáš je zaměřena na křesťanskou výchovu, rozšířenou výuku anglického jazyka a zdravý životní styl.

Jazyky

Výuka respektuje Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zároveň postupuje podle z něj vycházejícího školního vzdělávacího programu.

Anglický jazyk je zde vyučován již od mateřské školy. Výuka probíhá dvakrát týdně hravou formou a pomocí moderních metod výuky (např. multimediální tabule). K dispozici je rodilý mluvčí z USA, který se věnuje především konverzaci s žáky. Výuka anglického jazyka provází žáky po celou základní docházku. Od šestého ročníku pak žákům přibude výuka druhého jazyka – němčina, francouzština, případně ruština nebo španělština.

Školní družina

Školní družina funguje podle klasického modelu ranního a odpoledního provozu a nabízí žákům možnost relaxačních, sportovních a poznávacích aktivit. Prozatím, vzhledem k nízkému počtu dětí, je kapacita školní družiny dostačující. O jejím případném rozšíření však vedení neuvažuje a v případě nedostatku míst budou do družiny zařazováni přednostně žáci z nižších ročníků a žáci dojíždějící z větších vzdáleností.

2.4 ZŠ a MŠ Heřmánek

Cihelně 313/41, Praha 9, 190 15

O škole

Základní škola Heřmánek se dá nazvat „nováčkem“ a prozatím má funkční pouze první třídu celého systému základního vzdělávání. Klade důraz především na svou výjimečnost v oblasti výuky a to matematiky, dramatiky, českého jazyka a dalších vědeckých předmětů. Pochopitelně i ZŠ Heřmánek je křesťanskou školou a ve svém vzdělávacím plánu neopomíjí zdůrazňovat zásady vyplývající z řádného křesťanského života. Přesto se na svých internetových stránkách jako jediní zmiňují o tom, že jejich škola je vhodná i pro studenty, kteří nevyznávají křesťanskou víru, a že si díky této škole a díky, například biblickým příběhům, mohou osvojit základní morální a etické principy. To je naprosto v pořádku. Zejména z tohoto důvodu také upravily počet žáků ve třídách, který rapidně snížily. Snaží se respektovat jedinečnost každého studenta a rozvíjet jejich ojedinělé dovednosti a vlohy. Velký důraz je zároveň kladen na samotný proces učení, který se pedagogové školy snaží žákům přiblížit a zpříjemnit moderními pedagogickými metodami, respektující individuální zvláštnosti dětí. Svou roli v tomto vzdělávacím procesu hraje také samotná rodina, od které škola vyžaduje maximální spolupráci a zajišťuje tak komplexnost vzdělávacího procesu.

Integrace

Díky nízkému počtu žáků v jednotlivých třídách si může tato škola dovolit integrovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (s přihlédnutím na schopnost kolektivu takovéto žáky začlenit mezi sebe bez výrazného narušení vzdělávacího procesu). Tím pomáhají nejen těmto dětem, ale především i stávajícím studentům, jimž tímto nabízejí dokonalou možnost pro osvojení práce s handicapovanými, či jinak omezenými jedinci.

Přípravná třída

Od září roku 2012 bude fungovat v ZŠ Heřmánek takzvaná přípravná třída. Jedná se o mezistupeň, propojující předškolní a základní vzdělávání a v naší republice jde stále o relativní novinku. Tato třída má maximálně patnáct žáků a věnuje se především dětem s výchovnými a vzdělávacími poruchami či dětem, vycházejícím z neuspokojivého rodinného prostředí. Nakolik se v takové třídě mohou uplatňovat křesťanské principy je v pravdě složitá otázka. Z vlastní zkušenosti totiž mohu potvrdit, že vzhledem ke složení přípravných tříd bývá velice obtížné, seznámit děti se základními morálními principy a dle mého názoru je nemožné, snažit se na těchto dětech aplikovat cokoliv složitějšího. Pochopitelně zde hraje

z devadesáti procent zásadní roli pedagog, a pokud není schopen udržet kázeň dětí, nepomohou mu ani praktické příklady z Písma Svatého. Přípravná třída tedy, dle mého názoru, může mít svůj smysl, ale jen za předpokladu, že se setkáte s opravdu kvalitním pedagogem.

Kroužky, školní družina

Školní družina funguje od sedmi do osmnácti hodin, přesto se jedná pouze o teoretické působení, neboť samotní pedagogové takto dlouhý pobyt ve školním zařízení nedoporučují. Kroužky jsou zajištěny v Křesťanském centru pro rodinu, samotná škola tedy žádné mimoškolní aktivity nenabízí.

2.5 Bratrská škola

Rajská 300/3, Praha 7- Holešovice, 170 00

O škole

Zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická. Součástí školy je zahrada s pěstitelským koutkem, sportovní hřiště s umělým povrchem, dřevěnou prolézačkou, velkou trampolínou, pingpongovým stolem a malou horolezeckou stěnou. Škola nabízí výuku pouze pro první stupeň základní školy a vyučuje podle vlastního vzdělávacího programu Každému pro jeho život. Škola se snaží profilovat studenty především na pokračování studia na osmiletých gymnáziích, ale shledá-li, že je to nad žákovy intelektuální možnosti, je škola ochotna zprostředkovat žákovi profi testy, které pomohou vybrat vhodnější model studia.

Škola disponuje vlastním speciálním pedagogem a logopedem, pokouší se tak o integraci handicapovaných, mentálně postižených či dětí s výchovně- vzdělávacími problémy. Individuální vzdělávání uskutečňují pod křídly Asociace individuálního vzdělávání. Oproti ostatním církevním pražským školám se zde platí školné ve výši devíti set korun měsíčně.

Aktivity školy

Škola se nachází v blízkosti parku Stromovka a pražské zoo, ve svém plánu tedy využívá její návštěvy, pravidelně podnikají týdenní pobyty na horách, nabízí kroužky s uměleckým zaměřením – keramický, hrnčířský, grafický, hudební, dramatický, či jiné – florbalový, kroužek anglického jazyka, či přípravy na gymnázium, sportovní vyžití v prostorách zahrady školy, a velice se pyšní svou školní knihovnou.

Preventivní program

Bratrská škola neopomíjí ani prevenci patologických jevů a za tímto účelem uskutečnila projekt, který má tuto prevenci zajišťovat. Základní cíle si stanovili takto:

- prevence zneužívání návykových látek, vandalismu, záškoláctví, xenofobie, rasismu, šikany a násilného chování
- bezpečné chování ve společnosti
- výchova žáků ke zdravému životnímu stylu a k volbě smysluplných a společensky přijatelných forem trávení volného času

2.6 Církevní ZŠ logopedická Don Bosco

Dolákova 555, Praha 8, 181 00

O škole

Zřizovatelem je Arcibiskupství pražské, škola poskytuje speciálně-pedagogickou a logopedickou péči v oblasti výchovy, výuky a zájmových aktivit dětem s poruchami řeči, komunikace a učení, dětem s koktavostí, patlavostí, opožděným vývojem řeči, dětem se speciálními potřebami učení, jako je dyslexie, dysgrafie, autistům a dětem s ADHD¹⁰. Díky tomu se škola stala fakultní školou katedry speciální pedagogiky pedagogické fakulty UK v Praze. Do této školy se však dítě dostane pouze na doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně-pedagogického centra.

Hlavní důraz klade škola na rozvoj komunikace a samostatnosti, pochopitelně rovněž za pomoci individuálního přístupu.

Kroužky

Jako jediná dělí tato škola kroužky na první a druhý stupeň. Pro žáky prvního stupně nabízí šachy, keramiku, hru na flétnu, matematiku hrou, kroužek výtvarných činností, základy informatiky a upevňování učiva z českého a anglického jazyka. Na druhém stupni mohou žáci navštěvovat kroužky upevňování studia anglického jazyka, matematiky, pohybové hry, sborový zpěv, divadelní kroužek a náboženství. Náboženství jako volnočasovou aktivitu nabízí jako jediná církevní škola v Praze.

Školní družina

Svou roli má zde i školní družina, která rozvíjí seberealizaci dětí a klade důraz na jejich individuální rozvoj.

¹⁰ ADHD – porucha pozornosti

2.7 Ostatní školy

Jako další školy, které se věnují výuce křesťanství, popřípadě využívání jeho základních principů, můžeme uvést například MŠ a ZŠ speciální Diakonie ČCE Praha 5, což je speciální církevní základní škola pro dvacet pět žáků, zajišťující i mimoškolní aktivity pomocí školní družiny. Její zaměření je ale natolik specifické, že ji rodiče se zdravým dítětem nebudou při výběru školy brát v úvahu. Pro účely této práce je tedy spíše okrajová, přesto považuji za nutné, obeznámit čtenáře s faktem, že církve stále zajišťuje péči potřebným a to nejen v oblasti sociální a psychické, nýbrž i v oblasti základního vzdělávání.

Další důležitou, ale pro tuto práci spíše okrajovou školou, je například Základní škola Bauerova při židovské obci v Praze. Její základním pilířem je judaismus a od první třídy se u svých žáků věnují například výuce hebrejštiny. I když zde můžeme spatřovat křesťanské základy, jedná se o velmi uzavřenou komunitu, která do svého středu jen těžko přijme externí osoby, které by nebyly schopny plně respektovat jejich náboženské tradice a víru. Přesto nabízí velmi kvalitní vzdělání, rozšířené o účast v několika uznávaných projektech, jako například Slyš náš hlas a Hanin kufřík.

3. Křesťanství jako školní předmět - katechetika

Katechetika, jako taková, by měla být prostředkem, jehož pomocí je věřící seznámen s dogmatickými pravdami církve a má tedy nejlepší předpoklady k dosažení spásy neboli zbožštění¹¹. Spásou myslíme proměnění a sjednocení lidské přirozenosti s Bohem v Trojici, získání účasti na boží přirozenosti, obnovení obrazu a podobenství v člověku, tedy návrat k jeho původní podobě stvoření. Na první pohled se zdá, že celá záležitost kolem spásy je neskutečně složitá a pro nekřesťana takřka nepochopitelná. Věc se totiž nekomplikuje jen samotným aktem zbožštění, ale je propletenec všech dogmatických pravd, které v tuto chvíli krystalizují na povrch. Nejde jen o to, zda se vaše přirozenost spojí s Bohem, ale i o to, že spása je uskutečňována Duchem Svatým, že člověk je stvořen podle obrazu a podobenství Boha, že tím obrazem je vlastně Syn a my nosíme v duši zrcadlo a jediné naše přání je, aby se v tom zrcadle jednoho dne odrazil samotný Logos. Pro člověka, který nemá ani víru, ani potřebné vzdělání, mohou být všechny tyto otázky zcela nesmyslné. Pochopitelně, neboť je velmi jednoduché, odsoudit cokoliv, čemu nerozumíme. Pokud bych se měla pokusit vysvětlit pojem theosis důkladně a dogmaticky naprosto správně, potřebovala bych nejspíš více, než čtyřicet stran a i tak bych pravděpodobně svého cíle nedosáhla. Pro mou potřebu bude stačit, když si čtenář uvědomí, že spása je vázána na všechny aspekty církve – spatříme zde ryzí víru v Trojici, nepopíratelnost božství jednotlivých osob, hypostatickou jednotu dvou přirozeností v Kristu, důležitou roli svátostí, jako je křest a eucharistie, výklad prvního hříchu, kdy je rozhodující, zda se rodíme s přirozeností poznamenanou hříchem, či dědíme pouze následek hříchu – smrt¹² a v neposlední řadě svobodnou vůli člověka.

Pro věřícího člověka je tedy spása smyslem života. K jejímu uskutečnění směřuje od narození a tzv. náboženství je vlastně výchova dítěte se zřetelem k věčné spáse, jejím cílem by mělo být uvědomění, že smyslem lidského života je theosis. Křesťanství jako školní předmět je teocentrického zaměření a vychází z triadologie, antropologie, christologie a soteriologie.

¹¹ Zozuláková, V. Didaktika pravoslávnej náboženskej výchovy ako školského predmetu - srt. 12-25

¹² Pro pravoslavné křesťany je hřích nazýván „prvním“ nikoliv „dědičným“ hříchem a člověk tak nedědí Adamův hřích, ale pouze jeho důsledek, tedy smrt.

3.1 Cíle křesťanské výchovy

Zozuláková v Didaktice pravoslavné náboženské výchovy jako školního předmětu (Prešov, 2009) vymezuje cíle křesťanské výchovy takto:

1. Aktivní účast na plnosti života Církve. Křesťanská výchova je nutným doplněním svatého křtu, protože jejím prostřednictvím se nově pokřtěný a začleněný do Kristova Těla učí obsah víry a stává se uvědomělým členem Církve.
2. Nejen rozumová výchova člověka, ale i jeho vědomé začlenění do církve, v které je Kristus a tady i spása.
3. Poznání a sjednocení s Kristem, aby si vychovávaný zamiloval Krista, aby se sjednotil s eucharistickým společenstvím a osvojil si boholidský způsob existence.
4. Budování vztahu k Bohu a duchovní život člověka, obeznámení se se vším, co tvoří živo Církve.
5. Zaktivizovat dary Ducha Svatého u katechumena, které by vyjadřoval ve svém každodenním zápase proti hříchům.
6. Pokání, které má za cíl naše připodobnění ke Kristu.
7. Zachování Božích přikázání, která kromě cíle zbožštění, zdokonalení a posvěcení předpokládají i zachování čistoty, která nám byla dána při svatém křtu.
8. Aby se člověk stal dokonalým v Kristu.

Na poli samotné výuky, v souladu s novými učebními osnovami uvádí Zozuláková¹³, že žák by měl:

1. Aktivně se účastnit plnosti života církve, protože křesťanská výchova začíná svatým křtem, prostřednictvím kterého se člověk začleňuje do Kristova těla a následně se učí obsahu víry a stává se uvědomělým členem církve
2. Budovat vztah k Bohu a bližnímu
3. Cítit potřebu zodpovídat za svoje rozhodnutí a skutky
4. Preferovat morální hodnoty a chovat se v souladu s křesťanskými ctnostmi, které obohacují křesťanskou společnost a společenský život, respektovat lidská práva, chápat hranice lidské svobody a tolerance, jednat bez předsudků vůči jiným náboženstvím, rasám, etnickým skupinám

¹³ Didaktika pravoslavné náboženské výchovy jako školního předmětu (Prešov 2009)

5. Uznávat, že základní hodnotou je úcta k životu a proto je potřebné chránit jej a vážit si jej
6. Uznávat hodnotu rodiny a manželství, hodnotit její pozitivní vliv v rámci společnosti
7. Budovat zodpovědnost k ochraně přírody
8. Vážit si hodnoty práce, neničit majetek a šířit ve svém okolí i ve své rodině pozitivní odkaz křesťanské kultury
9. Duchovním snažením zaktivizovat dary Ducha Svatého a denně bojovat proti hříchu a nežádoucímu chování
10. Dokázat diskutovat, ústně a písemně formulovat vlastní názor na společenské, sociální, morální a náboženské otázky přiměřeně svému věku a úrovni vzdělání
11. Tvořivě přistupovat ke skutečnosti, aktivně nabývat vědomosti, naučit se pracovat s rozmanitými zdroji informací a kriticky je hodnotit, dokázat si kvalitně zorganizovat práci

Z počátku se může zdát, že tyto cíle jednoznačně profilují pouze osobnost křesťana. Bude však katechetika užitečná i pro nevěřícího člověka? Jak se může otevřít Bohu a vydat se na složitou pouť za spásou, nepřijme-li Boha ve svém srdci? Je možno oponovat, že právě tím může být náboženská výchova pro nekřesťana přínosem. Pomůže mu pochopit pravdy, jež mu zůstávaly celé dětství skryté, a otevře mu duši pro naplnění Trojicí. Ale co když člověk o takové naplnění nestojí? Má vůbec dítě na základní škole tolik rozumu, aby se dokázalo svobodně rozhodnout? Je to samozřejmě velmi individuální záležitost, ale těžko škola předčí vliv orientační rodiny. Dítě se pravděpodobně na základě několika hodin týdně nerozhodne obrátit svou dosavadní výchovu vzhůru nohama a zavrhnout principy, jež mu byly výchozí rodinou po dosavadní život vštěpovány. Jaký má tedy smysl vůbec uvažovat o zpětném zavedení výuky náboženství na základnách školách? Odpovědět by vám mohly výše zmiňované body číslo tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, deset a jedenáct. Toto je, dle mého názoru, skutečný přínos pro všechny studenty, nehledě na jejich kulturní zázemí, rasovou příslušnost či vyznání. Je to jednotící prvek, na jehož apel současný koncept základního vzdělávání zapomíná a některé body dokonce potlačuje. Lze namítnout, že morální hodnoty, možnost vyjádřit se atp., si člověk musí odnést z rodiny. Bohužel žádná rodina není absolutně bez chyby a to nebereme v potaz rodiny dysfunkční, afunkční, nezralé a další, které mají nespočet starostí se samotnou existencí a nemají možnost nebo chuť, zabývat se dalšími, pro život člověka, stejně důležitými věcmi. V okolních zemích je výuka náboženství na základních školách naprosto běžnou záležitostí, a ani v České republice není tento model

zcela neznámý. V současné době se však nepraktikuje. Proč? To je otázka, která si zaslouží vlastní výzkum, ale přesto se můžeme pokusit odpovědět vlastním rozumem. Naše republika má za sebou řadu útlaků a diktatur. Krizové situace vyžadují krizová řešení a mnohý nevěřící se v nouzi uchýlí k větě: „Pane Bože, pomoz mi!“ Možná je pro nás dnešní doba zdánlivě nekomplikovaná a tím získáváme pocit, že Boha nepotřebujeme, že nepotřebujeme morální zásady, ani obyčejnou slušnost. Možná jsme díky mediálnímu přetlaku získali pocit, že církev, ať už jakákoliv je vlastně jen továrna na peníze a moc. A možná jsme jen zapomněli. Toto jsou, dle mého názoru, možné důvody toho, proč u nás nikdo příliš o obnovení výuky náboženství na základních školách nestojí.

Kdy tedy začít oficiálně seznamovat dítě s náboženstvím? *„V praxi můžeme sledovat zhruba tři základní postoje k náboženské výchově v raném dětství:*

- *Náboženství je neodmyslitelným aspektem lidského bytí. Náboženská výchova je tudíž součástí celkové výchovy, je určitou kvalitou výchovy a začíná narozením. Neboť i mlčením se dítěti předává určité „poselství“.*
- *I když v zásadě souhlasíme s názorem, že náboženská výchova má pro rozvoj celé osobnosti zásadní význam, je možné, že je během takové výchovy dítěti předáván obraz Boha, který brání rozvoji jeho osobnosti a omezuje jeho samostatnost. Mnozí rodiče takovou výchovou trpěli v dětství a nyní by toho chtěli ušetřit své dítě.*
- *Uvádění do náboženství by mělo začít teprve s dostatečnou duševní zralostí.¹⁴*

3.2 Katechismus

V momentě, kdy si člověk ujasní, stojí-li o křesťanské vzdělání svých potomků, popřípadě sebe, vyvstane otázka, jak vlastně výuka probíhá. Všeobecně panující představa mezi pedagogy prvního a druhého stupně na základních školách v Praze, kteří žádnou víru nevyznávají, je značně zamlžená. Stále méně současných a téměř žádní budoucí pedagogové výukou křesťanství neprošli. Není tedy divu, že si nedokážou představit nejen smysl takového učení, ale ani jeho náplň, metody a cíle. *„Výuka náboženství ve školách, ať už probíhá ve školách církevních nebo ve školách jiných zřizovatelů, má mít charakter informační nikoli*

¹⁴ Monsportová, M.: Metodika výuky křesťanské výchovy na II. Stupni ZŠ a SŠ z pohledu pedagogické praxe - str. 14

formační. Má směřovat k poskytování informací o obsahu Bible, církevních dějin a tradic, případně informací o základních pojmech jiných náboženství“¹⁵

Pod pojmem katechismus můžeme rozumět „učení, které přivádí zájemce o křesťanství k základním dogmatickým pravdám církve“¹⁶, vzdělávání dětí a dospělých, kteří se připravovali na křest. Později se toto slovo začalo používat jako název knihy (např. Velký katechismus katolického náboženství) sloužící při výuce náboženství na základních školách. Tato učebnice vysvětluje základní dogmatické pravdy pomocí jednoduchých otázek a odpovědí. Svým uspořádáním i obtížností je taková učebnice určena spíše mladším dětem a nezabývá se rozdílem rozumových schopností dětí v jednotlivých věkových obdobích. Jeho hlavními prameny jsou Písmo svaté, Otcové, liturgie a učitelský úřad církve.¹⁷ Bývá dělena do čtyř až osmi sektorů, například Velký katechismus katolického náboženství z roku 1947 je dělen následovně:

Část první - O víře a Apoštolském vyznání

Zde se žáci seznamují s existencí Boha, jako se Svatou Trojicí, mohou také načerpat informace týkající se křesťanské antropologie, tedy o stvoření světa a člověka, o prvním hříchu. Je jim podáno vysvětlení k Apoštolskému vyznání víry¹⁸, o církvi a jejím úkolu, o smrti a vzkříšení, posledním soudu apod. Celkově tedy seznamuje žáka s informacemi, které musí přijmout za vlastní, musí jim porozumět a musí se s nimi ztotožnit, aby jejich vyznáváním mohl v budoucnu dosáhnout theosis.

Část druhá - O naději a modlitbě

V této části se hovoří zejména o křesťanské naději a významu a možnostech použití modlitby v běžném i církevním životě.

Část třetí - O lásce a přikázáních

Tento úsek je důležitý i z obyčejného, světského života. Laikům totiž může velmi pomoci nejen čtení o lásce k Bohu, ale i k bližnímu svému a především k sobě samému. Stejně důležitý je pak rozbor desatera. Přikázání po prikázání jsou dětem servírovány jako na

¹⁵ HORÁK, Z. Církev a české školství - str. 111

¹⁶ Zozuláková, V. Didaktika pravoslávnej náboženskej výchovy ako školského predmetu – str. 12

¹⁷ [online] <<http://www.katechismus.cz/>> [staženo 15.3.2011]

¹⁸ viz příloha číslo 1

talíři. Dočtete se i o křesťanské spravedlnosti – božských ctnostech, sedmeru hlavních hříchů i desateru cizích nebo o snaze po křesťanské dokonalosti.

Část čtvrtá - O milosti a svátostech

Tato část vás seznámí s milostí pomáhající, s milostí posvěcující a se sedmi církevními svátostmi.

Konkrétně se od sebe jednotlivé katechismy lišily a to nejen uspořádáním, které mohlo být do značné míry odlišné, ale především jazykem, jímž bylo studentům sdělováno to, co církev považovala za důležité. Všeobecně vzato se ale od sebe nijak podstatně neliší a základní poselství zůstává zachováno.

Dnes už katechismy ve školních lavicích nevidíte. Tam, kde je místo pro křesťanskou výuku, se dnes používají učebnice, založené na přesně rozpracovaných osnovách. V první třídě základní školy by se měl žák dozvědět například toto: prohlubování vztahu mezi zkušenostmi a duchovním rozměrem osobnosti žáka; zcitlivění pro křesťanské slavnosti a svátky; porozumění biblickým příběhům; znalost základních tezí křesťanského učení.

Takový plán je o poznání strukturovanější a je rozčleněn na jednotlivé ročníky celé základní školy¹⁹. Za pomoci toho a nejrůznějších biblických čítanek, omalovánek s náměty ze starého zákona²⁰, pracovních listů, adventních příruček, sešitů s barevnými obrázky a nespočtu dalších učebnic tak poskytují učitele nejen kvalitní osvětlení náboženských otázek a morálních hodnot, ale i pedagogickou práci, zacílenou na individualitu každého dítěte, jeho vzdělávací potřeby a osobité učební tempo. Stejně jako všechny ostatní předměty, spadající do elementární výchovy, tak i hodiny náboženství musely upravit své výukové plány. Od 1. 1. 2007 je systém využívající učební osnovy nahrazen systémem vzdělávacích programů²¹. Ten je tvořen Národním programem vzdělávání, Rámcovými vzdělávacími programy, tvořenými pro jednotlivé obory v oblasti předškolního, základního, uměleckého, středního a jazykového vzdělávání. Rámcové programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Z něj pak vychází Školní vzdělávací program, který musí být v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem a je vydáván ředitelem školy nebo školského zařízení.²² Velkou roli

¹⁹ Viz příloha číslo 2

²⁰ Viz příloha číslo 3

²¹ Jedná se o soubor předpisů, dokumentů a rozhodnutí, určující rámec vzdělávání

²² HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Grada, Praha 2011 str. 95/96

v tomto procesu pochopitelně hraje samotný pedagog, o jehož potřebných kvalitách se zmíním později.

Obsah katechetického procesu

Prakticky se obsah katechetického procesu nedá zcela jasně vymezit, existují však určité struktury, napomáhající dosažení cílů. Například rozdělení na nábožensko-mravní výchovu, rozumově-estetické vzdělání a fyzickou výchovu. Toto dělení je pro usnadnění naplnění výchovně-vzdělávacích cílů však příliš široké, používá se proto i detailnější dělení na biblickou teologii, systematickou teologii, církevní Istrii, praktickou teologii a reflexně křesťansko-etické otázky²³.

3.3 Právní ustanovení vztahující se k výuce křesťanství

Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv schválená valným shromážděním OSN dne 10. 12. 1948 v článku dvacet šest zaručuje rodičům, že mají v první řadě právo určovat výchovu svých dětí.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Její znění ze 4. 11. 1950, konkrétně v článku devět zaručuje každému právo na svobodu náboženského vyznání, jako i na svobodu projevu tohoto vyznání, společně, veřejně, bohoslužbou, vyučováním...

Dodatkový protokol k úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Ze dne 20. 3. 1952 ve článku dvě říká, že nikomu nesmí být upřeno právo na vzdělání, stát musí respektovat právo rodičů zajišťovat výchovu a vzdělání v souladu s vlastním náboženským přesvědčením.

Deklarace práv dítěte

„Dobro dítěte je vůdčí myšlenkou pro všechny, kteří nesou zodpovědnost za jeho výchovu a vedení. Výchova a vedení spočívají především na rodičích.“ To praví článek číslo sedm, schválený valným shromážděním OSN 20. 11. 1959

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Dne 19. 12. 1966 jednohlasně schválilo valné shromáždění OSN mezinárodní pakt, díky němuž, konkrétně díky článku třináct, mají rodiče, či zákonní zástupci právo, zvolit pro

²³ Kuzyšin, B. Vybrané kapitoly z katechetiky str. 62-63

své děti jiné než veřejné vzdělání, za předpokladu, že bude odpovídat minimálním normám místní vzdělávací politiky a svobodu zajišťovat svým potomkům náboženskou a mravní výchovu v souladu s vlastním přesvědčením. V České Republice je tento pakt zohledněn od roku 1978.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Dne 19. 12. 1966 bylo v článku šestnáct stanoveno, že právo na svobodné vyznání zahrnuje svobodu vyznávat, nebo přijmout náboženství či víru podle vlastní volby a projevovat je například vyučováním,²⁴

Úmluva o právech dítěte

Schválena 20. 11. 1989 v článku 14 uvádí, že státy, které jsou smluvní stranou, úmluvu musí uznávat právo dítěte nejen na svobodné myšlení, ale i svobodu svědomí a náboženského vyznání. Také by měl stát uznat práva a povinnosti rodičů či zákonných zástupců, usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem.

Listina základních práv a svobod

Dne 9. 1. 1991 schválil parlament České Republiky formou ústavního zákona č. 23/1991 kterým se stanoví Listina základních práv a svobod ústavním zákonem Federálního shromáždění České a Slovenské Republiky.

„Článek 15 odst. 1: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit náboženství nebo víru nebo být bez náboženského vyznání.

Odst. 3 téhož článku: Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním.

čl. 16, odst. 1: Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru, buď sám, nebo společně s jinými, soukromě, nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.

Odst. 2 téhož článku: Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustavují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

Odst. 3 téhož článku: Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.“²⁵

²⁴ HORÁK, Z. Církev a české školství - str. 13-20

Zákon o náboženské svobodě č. 3/2002 Sb., § 7, odst. 1a

Podle něj může církev „vyučovat náboženství na státních školách podle zvláštního právního předpisu“, kterým je míněn školský zákon. Ten byl novelizován.

Školský zákon č. 561/2004 Sb. uvádí v §15 – odst. 2:

„V základních a středních školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí se vyučuje náboženství jako nepovinný předmět, pokud se k předmětu náboženství uskutečňovanému danou církví nebo náboženskou společností přihlásí ve školním roce alespoň 7 žáků školy. K vyučování náboženství lze spojovat žáky z několika ročníků jedné školy nebo více škol, nejvýše však do počtu 30 žáků ve třídě. Spojovat žáky z více škol k vyučování náboženství lze na základě smlouvy mezi příslušnými školami, která upraví rovněž úhradu nákladů spojených s tímto vyučováním.“

Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů č. 563/2004 Sb.

§ 3 Předpoklady pro výkon funkce pedagogického pracovníka

V tomto zákoně jsou definovány požadavky na učitele jako takového.

(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

§ 14 Učitel náboženství

Učitel náboženství získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu

- a) v oblasti teologických věd,
- b) v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo
- c) v oblasti pedagogických nebo společenských věd a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů náboženství.

²⁵ Monsportová, M.: Metodika výuky křesťanské výchovy na II. Stupni ZŠ a SŠ z pohledu pedagogické praxe - str. 18

Magisterské vzdělání v teologických či pedagogických oborech zaměřených na učitele náboženství poskytují teologické fakulty. Bakalářské studium pro učitele náboženství organizuje Diecézní teologický institut na Pedagogické fakultě v Hradci Králové, nebo Teologická fakulta UK v Praze.

Na učitele, kteří nesplňují výše uvedené kvalifikační předpoklady, se vztahuje:

§ 32 Fyzická osoba, která nesplňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b), může vykonávat přímou pedagogickou činnost po dni nabytí účinnosti tohoto zákona a) nejdéle po dobu pěti let, pokud v této době ne zahájí studium, kterým potřebný předpoklad získá, a toto studium úspěšně ukončí,

b) jestliže vysoké školy pro výuku odborných předmětů ve střední a vyšší odborné škole neumožňují přístup k vysokoškolskému vzdělání v akreditovaném studijním programu příslušného studijního oboru; v tomto případě je postačující získání nejvyššího dosažitelného vzdělání v příslušném oboru.

Vyhláška z 18. ledna 2005

Vypovídá o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Je důležité si zjistit, jaký způsob hodnocení je ve škole užíván:

je-li ve škole místo známek používáno slovní hodnocení, pak se stejně hodnotí i nepovinné předměty. Je-li ve škole používáno hodnocení známkami, vztahuje se to i na nepovinné předměty.

4. Písmo a jeho vliv na utváření základních morálních zásad

Písmo Sváté, neboli Bible, je vlastně základem pro křesťanské společenství. Jedná se o soubor knih, označovaných také jako slovo Boží, rozdělených na dvě části. První část – Starý zákon nás seznamuje s příběhem stvoření světa, člověka a jeho pádu, s příběhy praotců a především s uzavřením Smlouvy. Tyto události jsou popsány v třiceti devíti knihách, jež vznikaly od osmého do prvního století před naším letopočtem a k jejichž oficiálnímu uzavření došlo okolo roku devadesát v městě Javne. Většinou byly psány hebrejsky, aramejsky a z menší části řecky. Zachovaly se nám zejména díky esejským písařům, kteří knihy s maximální pečlivostí opisovali a uschovali v Kumránských jeskyních²⁶. Druhá část Písma je nepoměrně kratší. Skládá se z dvaceti sedmi knih, sepsaných v průběhu prvního století řeckým dialektem koiné. Pojednávají o příchodu spasitele, jeho působením na Zemi, o ukřižování, z-mrtvých-vstání i o událostech, které přímo následovaly a nevypadaly právě nejpříznivěji pro jeho následníky a stoupence. Ať už je ale původ i datace Bible jakákoliv, její poslání je nejen pro křesťany základním pilířem morálních hodnot civilizované společnosti.

Vacek (2008) píše, že podle Piageta je morálka souborem norem, její podstata spočívá v respektu, který si k těmto normám vytvoříme. Během dospívání se náš přístup k pravidlům mění, postupem času získáváme odstup od slepého dodržování a mezi sedmým a desátým rokem nám společné dodržování kulturně daných norem poskytuje pocit jistého druhu uspokojení. Okolo dvanáctého roku již přemýšlíme nad pravidly jako takovými a jejich významu v konkrétních situacích. V tomto období můžeme rozlišit morálku vzniklou na základě jednostranného respektu - tedy ve vztahu k nadřazené autoritě, či morálku, utvořenou na základě vzájemného respektu - například přetváření pravidel při skupinových hrách. Piaget použil k odlišení heteronomní a autonomní morálky fiktivní příběhy, kdy měly děti rozsoudit, zda imaginární postava jednala dobře, či špatně, popřípadě která z více postav jednala nejhůře. Vacek ve své knize Rozvoj morálního vědomí žáků doporučuje využití podobných fiktivních příběhů, založených na nežádoucím chování k posílení utváření autonomní morálky dětí mladšího školního věku. Zde se opět dostáváme k jádru mé práce, neboť dle mého názoru, mohou stejně dobře posloužit i biblické příběhy. Piaget pochopitelně není jediný, kdo

²⁶ Sokol, J.: Člověk a náboženství - str. 97-104

se zabýval utvářením morálky. Vedle něj stojí například Kohlberg a jeho tři úrovně morálního vývoje²⁷. Freud se svou mužskou a ženskou morálkou, Zimbardo a jeho dozorcí²⁸, Milgramovi učitelé²⁹.

4.1 Stvoření světa - odměna a trest

Tento příběh je jako jeden z mála vyprávění, obsažených v Bibli, všeobecně známý. Dočkal se dokonce i své zfilmované, animované a lehce nadsazené podoby. Pravdou však zůstává, že na základě právě tohoto příběhu má týden sedm dní a sedmý den je vhodný k odpočinku. I většina ateistů dodržuje toto rytmické uspořádání týdne. Neděle však není pro výchovu a vzdělávání ten nejdůležitější fakt, který si můžeme z příběhu o stvoření světa odnést. Pro tuto práci shledávám důležitým spíše fakt, že se setkáváme s první a nejdůležitější výchovnou metodou, tedy metodou odměny a trestu. V člověku je hluboko zakořeněno vědomí, že poruší-li nějaké pravidlo, následuje trest. Kde se ale v člověku tato představa vzala? Koho by bez příkladu od řádné autority napadlo, že může ostatní trestat, nebudou-li poslušní jeho přáním? Můžete pochopitelně oponovat, že v přírodě je to stejné, ovšem my nejsme zvířata a naše pudové vzorce chování jsou oproti těm zvířecím zatíženy určitou společenskou odpovědností a vlastním žebříčkem hodnot. V příběhu o stvoření vlastně vidíme klasický obraz pedagogické práce. Učitel vydá nějaký příkaz a je na svobodné vůli žáka, uposlechne-li, či nikoliv. Správný pedagog připustí-li za porušení příkazu nějaký druh sankce, by tento slib měl dodržet. Sankce by měla být dostatečně odstrašující a důrazná, zároveň však ne příliš krutá, aby ponechávala zbytku populace stále svobodnou volbu, stejně jako to bylo s Adamem a Evou, kteří porušili slovo Boží a pojedli ze stromu poznání nikoliv z božích, ale z ďábových rukou. Za to musel nutně následovat trest, natolik zdrcující, aby nepokořil autoritu, která jej stanovila, ale zároveň dost laskavý, aby nedemotivoval ty, na jejichž bedrech spočívá tento trest nést.

²⁷ Prekonvenční, konvenční a postkonvenční úroveň

²⁸ Známy také jako Zimbardovo peklo- 24 předem vybraných studentů dobrovolníků bylo rozděleno na dozorce a vězně a umístěno do odpovídajícího prostředí. Původně dvoutýdenní experiment musel být ukončen po šesti dnech nejen pro neurotické projevy vězňů, le zejména kvůli přehnané krutosti dozorců.

²⁹ Pokus, mající odhalit míru poslušnosti, tedy respektu k autoritám a jeho vlivu na chování jedinců- účastníci experimentu měli za úkol, v případě nesprávných odpovědí, podněcovat žáky elektrickými šoky. Až 65 procent účastníků překročilo pomyslnou smrtelnou hranici a to pouze na základě nařízení autoritou.

Stejný princip se objevuje i v příběhu Kaina a Noeho. Kain byl potrestán za bratrovraždu vyloučením se sociálního společenství a s ním i celé lidstvo ztrátou své původně nevyhraněné přirozenosti. Ta se tímto Kainovým hříchem proměnila na smrtelnou a člověk tak ztratil možnost, přiblížit se zpět Bohu. Oproti tomu Noe byl za svou oddanost a důvěru odměněn. Získal možnost života. Na rozdíl od ostatních lidí, kteří ignorovali slovo boží, postavil archu a v bezmeznou důvěru ve svého Pána vyplul. Díky tomu nezemřel a mohl se svými syny hledat nové místo k životu.

4.2 Příběhy praotců, Smlouva, individuální morálka

Význam Smlouvy je v Písmu rozhodující pro celé generace. Jedná se o dohodu mezi Bohem a Izraelem, kdy už není vyžadována jen slepá poslušnost, ale plní se obě misky vah. Tak jako s člověkem v průběhu jeho vývoje musíme volit odlišné výchovné metody, nabídnout další, sofistikovanější metody učení a projevit mu důvěru tím, že s ním začneme jednat jako rovný s rovným. Stejným způsobem nakládá Bůh s lidem izraelským a vkládá důvěru v Abrahama. Věří, že Abraham uposlechne jeho slov a opustí dům svého otce. Vydá se do neznámé krajiny a to pouze na základě dohody, kterou společně uzavřou.

„Na rozdíl od prvních lidí v zahradě Eden, Abraham se vzdává zajištěné existence ve své zemi a v domě svého otce a to jen proto, že se skutečně spolehl na Hospodinu zatím ničím nezajištěný slib. Toto pevné spolehnutí Hospodin odmění tím, že staří rodiče se přece jen dočkají legitimního potomka, s nímž celý slib teprve dostává smysl“³⁰

Přesně tímto okamžikem se tedy vymaňujeme z principu pouhé odměny a trestu a dostáváme se do roviny spolupráce. I když vztah Izraele a Hospodina není rovnoprávný, je oboustranný. Díky tomu už získává Izrael pocit větší svobody a nezůstává u pouhé slepé poslušnosti. Mění tedy absolutní podřízenost za jistou formu uctivé důvěry. To se projevuje i v části Písma, kde je Abraham vystaven nejtěžší zkoušce – oběti svého jediného syna Izáka. Bůh Abrahama vyzve, aby mu své jediné dítě obětoval, a Izák se tedy společně se svým otcem vydá na cestu, jejíž cíl mu prozatím není znám. Ano, podivuje se, proč s sebou nevedou žádné obětní zvíře, ale stejně jako Abraham poslouchá Hospodina, poslouchá Izák svého otce. Teprve v poslední chvíli, kdy už Izák leží připoután na kamenné desce a Abraham se napřahuje s nožem v ruce, zastaví Bůh tuto pro nás dnes tak krutě vyhlížející oběť. Nutno

³⁰ Sokol, J.: Člověk a náboženství – str.113-114

podotknout, že v časech sahajících daleko do minulosti nebyly dětské oběti výstředností a tak na ně nebylo pohlíženo s takovým despektem, jako dnes. Přesto Abraham poslechl a pro každého rodiče je dnes taková oběť přímo nemyslitelná. Zde však spatřujeme vrcholný okamžik poslušnosti člověka vůči někomu, koho miluje a komu je ochoten se zcela odevzdat. Přes všechny oběti, které prozatím lidé Izraele vykonali, se však dostávají do Egyptského otroctví. Příběh Josefa a následně Mojžíše uvádí čtenáře do děje a osvětluje mu situaci, jak a proč se vlastně Izraelité do Egypta dostali a jak jejich situace po několika letech vypadala. Jejich potomstvo se začalo rychle rozrůstat a faraon s takovou situací nebyl spokojen. Cítil se ohrožen nejen počtem Izraelců, ale především jejich pevným společenstvím a proto je začal utiskovat. Hospodin ale na své věřící nezapomněl a seslal jim na pomoc Mojžíše. Ten z počátku pochyboval o svých schopnostech, ale nakonec věřil Božímu slovu a vydal se na dvůr faraona³¹, prosit o propuštění Izraelského lidu. Zde můžeme opět pozorovat zásah nejvyšší autority, jíž Hospodin poskytuje vyvolenému národu ujištění o své přítomnosti a o plánu dodržet svou část Smlouvy, v níž jim přislíbují svobodu a návrat do země Kanaán. Bezprostředně si čtenář může uvědomit, že složíme-li nějaký slib, je velice důležité jej dodržet a to na obou stranách. Nejdůležitější částí příběhu je, dle mého názoru, získání desatera. To má z celého Písma nejširší morální dopad na širokou nekřesťanskou společnost a porušení některých jeho bodů se většinou společností, nehledě na jejich kulturní, či sociální tradici považuje za neodpustitelné a vyžaduje maximální možný, společensky schválený, trest.

4.3 Desatero

Desatero, neboli deset Božích přikázání, dostal podle Písma Mojžíš na hoře Sinaj od samotného Hospodina. Celý příběh, zahrnující vytvoření modly zlatého telete a tím vlastně porušení jednoho z přikázání, není nic jiného, než výstraha, co se může stát, nebudou-li Boží přikázání uposlechnuta. Stejně je tomu i v dnešní společnosti, kdy jsme si základní podstatu Desatera přetvořili v psané i nepsané, nicméně celo-populačně uznávané, zákony. Pokud nebudeme dodržovat tyto zákony, přijde jistá satisfakce, v našem případě trest. Ve většině kultur není tento trest tak definitivní, jako osud, jenž postihl neposlušné kmeny pod horou Sinaj, ale přestupky bývají hodnoceny podle jejich závažnosti, jež jim většina konkrétní

³¹ Zřejmě se jednalo o Mepenptaha I.

společnosti přisuzuje. „*Tradičně se desatero dělí na dvě části („dvě desky“, Ex 32,15;34,1): první se týká povinností vůči Hospodinu (Ex 20,1-11), druhá vůči lidem.*“³²

V klasickém, tedy křesťanském pojetí Desatera je několik přikázání, neuplatnitelných ve společnosti, která nepodléhá žádnému vyznání. Konkrétně jde o přikázání: Já jsem pán, tvůj Bůh; Nebudeš mít jiného Boha mimo mne; Nevezmeš jméno Boží nadarmo; Pamatuj na den odpočinku, aby ti byl svatý³³. Další přikázání se již uplatňují pro všechny jedince a jejich dodržování závisí na individuálním morálním žebříčku každé osoby. Jedná se o přikázání: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi; Nezabiješ; Nesesmilníš; Nepokradeš; Nepromluvíš křivého svědectví; Nepožádáš manželky bližního svého; Nepožádáš statku bližního svého. Soubor těchto přikázání hraje v životě člověka zásadní roli, a proto považuji za více než prospěšné, aby byl člověk se základním vzděláním obeznámen o jednom z možných původů ustanovení, upravujících mezilidské soužití. Jedinečnou šanci k tomu vidím právě v zahrnutí křesťanství do vzdělávacího programu každé základní školy. Desatero je tedy jednoznačně nepostradatelnou složkou pro fungování mezilidských vztahů. Podle Sokola (2004) tuto potřeb nejlépe vystihuje věta z Exodu 23,2 : „Nepřidáš se k většině, páchá-li zlo.“ Pokud tedy většina bude konat skutky, odporující zákonům, bude jedinec povinen, postavit se proti ní. V tomto momentě spatřujeme v Písmu vznik takzvané individuální morálky. Na základě tohoto poznání je tedy každý jedinec odpovědný za své vlastní činy nehledě na jednání společnosti. Pochopitelně individuální morálka, stejně jako vlastní zákony, nejsou pouze otázkou Bible, ale objevují se již dříve v nejrůznějších funkčních společnostech.

³² Sokol, J.: Člověk a náboženství - str. 117

³³ Toto přikázání se sice týká výhradně věci stvoření světa a dodržování dne odpočinku, vyplývající především z židovských tradic, přesto není zcela postaveno mimo respekt nekřesťanské společnosti. Ta si sice jeden den postupem času rozšířila na dny dva, ale je evidentní, že počátek našeho víkendu vychází z hluboké tradice ukryté v Písmu.

4.4 Soudci a králové

Po příchodu do země zaslíbené se izraelské společenství postupně začíná hierarchizovat. Nejprve je země rozdělena na dvanáct částí a každou jednu část spravuje jeden soudce. Taková země ale není jednotná a nedokáže tak odolávat vnějším výbojům a tlakům ostatních národů. Je tedy třeba ustanovit jednoho vládce, jenž nebude zastíňovat Hospodinovu autoritu. Takový vládce tak musí vzejít z Božích rukou. Prvním, takto vyvoleným králem, je Saul. Je pomazán přímo z rukou proroka Samuela, který jakoby zastupoval Boží slovo. Saul je zdánlivě příkladným králem, ale jak to u lidí bývá, není zcela bez poskvrny a nakonec doplatí na svou zášť a strach a Bůh je tak nucen vybrat nového a lepšího krále. Tím je David. Všeobecně známý příběh o Davidovi a Goliášovi nám ukazuje, že za pomoci rozumu může i slabý člověk zvítězit nad silným. Hlavním poselstvím přirozeně zůstává váha Boží pomoci a důvěra v jeho zaslíbení. David tedy vítězí a stává se králem, který přivádí Izrael do vrcholné éry celého svého věku. Získává území a bohatství, ale vnitřní nepokoje už začínají pracovat na vleklém rozkladu říše. Jako král je David maximálně úspěšný. I on se však dostane do sváru s Bohem vinou své touhy po „zakázaném ovoci“, touhy po ženě jménem Batšeba. Tím se setkáváme s dalším porušením zákona, zároveň i s jistou formou odpuštění. David za své smilstvo přijme trest, kterým je smrt jeho syna, ale díky tomu se mu dostane od Hospodina odpuštění. To nám ukazuje patent, dobře fungující i dnes. Pokud budete porušovat zákon, přijde trest. Pokud tento trest přijmete, můžete očekávat odpuštění. Dostanete-li se například do vězení a svůj trest absolvujete, přijde čas, kdy vám bude povolen návrat do společnosti. Davidovi se také dostalo druhé šance a to v podobě syna Šalamouna. Ten, ve své skromnosti, dostal od Boha moudrost a vládl spravedlivě až do konce svých dnů. Vnitřní rozkol říše však byl již na takové úrovni, že po vládě Šalamounově, rozpadla se říše ve dvě a vlády se ujali jeho dva synové. Říše se nyní dělí na Severní Izrael a Judsko. Obě její části nakonec stihne zkáza. Země je vypleněna, chrám zbořen, a jak obyvatelé Severního Izraele, tak Judska jsou nakonec odvedeni do otroctví.

Ve Starém zákoně se setkáváme i s řadou dalších osobností, jejichž příběhy mohou být inspirující nejen pro náš morální, ale i hodnotový žebříček, jako Daniel, Ester či Rút.

4.5 Syn Boží

„Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh.“³⁴

V křesťanském světě je vrcholem všeho Bůh. Jeden Bůh ve třech osobách. Otec, Syn a Duch Svátý. Syn, známý jako Ježíš Kristus, se také označuje jako Slovo, Logos a jeho prostřednictvím je vše na světě uskutečněno. Také můžeme říct, že se jedná o obraz Boží, kdy my jsme stvořeni podle obrazu. O božství Ježíše Krista se vedly a jistě ještě budou vést nesčetné spory, výsledek je ale jasně stanoven ve vyznání víry, formulovaném na prvním a druhém všeobecném sněmu.³⁵ Kristus je tedy jednorozený syn Boží, zrozený z Otce přede všemi věky, nestvořený a jedné podstaty s Otcem. Jeho úloha v křesťanském životě je nezměrná a nám nepřisluší spekulovat o pravdivosti či falši všech údajů, jež nám jsou z různých zdrojů poskytovány. Do jaké míry je Kristův život pravdou, pro nás totiž není rozhodující. Syn Boží nám totiž ukazuje úplně novou stránku věci. Jeho oběť za lidstvo je zářným příkladem lásky k bližnímu a jeho dobrota skutků určitým návodem, jak jednat, aby na světě vládl mír.

Už od samého narození provází Spasitele úklady a nástrahy stěží uvěřitelné. O jeho vzácném předurčení se dozvěděl král Herodes a rozhodl se, že nemůže takové ohrožení jeho výhradní moci dopustit. To je první, otevřený útok na osobu Božího syna. Stejně, jako je tomu dnes, byl Kristus trestán za svou výjimečnost. Druhou zkouškou bylo pokoušení ďáblem. Po čtyřiceti dnech v poušti, bez jídla a vody, snažil se ďábel přemluvit Ježíše, aby mu dokázal své božství. Největším důkazem, kterého se však ďábel dočkal, bylo právě to, že Syn Boží jeho svodům nepodleh. Postupem času sice Ježíš ukazuje zázraky, ale spíše než k dokázání svého Božství, využívá jejich váhu k obrácení lidí na pravou víru. Ani v příběhu Ježíše z Nazaretu však nepostrádáme morální stránku věci. Kristus totiž apeluje na lid, že nepřišel Zákon zrušit, nýbrž jej naplnit. Hloubku jeho učení můžeme spatřit například na výroku: *„Nezabiješ! Kdo by zabil, propadne soudu, ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého bez příčiny, hoden jest soudu.“³⁶* Zákon tak opravdu není rušen, ale naopak rozšiřován o způsoby chování, které budou posilovat a upevňovat sílu mezilidských vztahů. Stejně tak se dozvídáme, že ono klasické oko za oko, zub za zub máme vyměnit za nastavení

³⁴ Olbracht, I. Čtení z Biblí Kralické - str. 233

³⁵ 325 Nikaja; 381 Konstantinopol

³⁶ Olbracht, I. Čtení z Biblí Kralické Kralické - str. 253

druhé tváře a kromě bližních svých, máme milovat i nepřátele a odpustíme-li lidem jejich poklesky, odpustí Otec i nám. Všechno, co chceme, aby nám lidé činili, máme pak činit i jim. Nejen tato slova, ale především zázraky, jež vykonal, přiměly lid, aby jej zval Králem Izraele. To se pochopitelně nemohlo obejít bez odezvy náležitých autorit. A tak přišel čas poslední večeře a pověstná zrada Jidášova, kdy opět vidíme velikost jednoho člověka, stojícího tváří v tvář strachu o vlastní život. Nakonec jeho vlastní lid odsoudil Krista k ukřižování a i přes takovou hanebnou zradu, našel Král Izraele ve svém srdci pro svůj lid místo. Na kříži nám pak dává poznat svou lidskou stránku. Je totiž známo, že osoba Logu jest složena ze dvou přirozeností – božské a lidské. Nyní nadešel čas pro pochyby. Syn volá na kříži po svém Otci, táže se jej, proč ho opustil a nakonec se vydává v jeho náruč. Pozoruhodný případ smíření s osudem, statečností a překonání vlastní bázně. Ježíš je tedy ukřižován a zdá se, že zde příběh končí. Opak je však pravdou. Rozhodujícím momentem celého příběhu je právě to, co následovalo. Vzkříšení a zjevení se Krista apoštolům. Život a utrpení Krista má tedy ve své podstatě šťastný konec a ukazuje velikost Hospodina. Jaký ale může mít jeho vliv na nekřesťany, navíc děti? Toto vyprávění je zcela jistě inspirací a návodem, jak se chovat k lidem okolo nás, i jak pohlížet na svou osobu. Zároveň ale čtenáře seznamuje s krutostí světa a připravuje jej tak na skutečný život. Je snadné namítnout, že dnešní doba neuvěřitelně pokročila a příběh Syna Božího nebude mít tedy pro současné děti mladšího školního věku, pubescenty i adolescenty žádný význam, ale právě nadčasovost tohoto příběhu umožňuje čtenáři odnést si z něj právě to, co dnešní společnosti tolik chybí a k čemu se marně pokouší přiblížit.

Důležité je však poznamenat, že základním poselstvím Písma v žádném případě není jeho morální hodnota či zákazy a příkazy v něm obsažené. Jeho jedinou funkcí je šířit víru a dovést člověka k uvědomění, že bez Boží vůle, nebylo by na zemi ničeho, ani jeho. Stejně jako cíl samotných křesťanů je tedy cílem Písma, dovést člověka ke spáse. To však neznamená, že pro nekřesťana nebude mít Písmo význam. Obzvláště u dětí na prvním stupni základní školy může být Písmo inspirativním způsobem, jak žáky seznámit se základními principy mezilidských vztahů. Díky příběhům se dítě nenásilně vpraví do základních modelových situací a je mu poskytnut návod, jak takové situace řešit a to nejen ve vztahu k Bohu, ale ke svým bližním a především k sobě samému. Na druhém stupni je pak žákům ponechán prostor pro vlastní zpracování a zhodnocení chování jednotlivých aktérů a na základě toho pak vytvoření vlastního postoje k životu. Písmo tedy, dle mého názoru,

podporuje v dítěti sebeuvědomění a rozvíjí samostatné uvažování a potenciaálně zhodnocení vlastního chování na základě předem objevených principů.

4.6 Biblická etika

Jak je to s morální hodnou Písma už jsme si osvětlili. Bible nám ve své podstatě nepřináší jen soubor zákazů a příkazů, nutných k uspokojení Boha, ale spíše nám naznačuje odpověď na věčnou otázku lidského původu. Jasně nám dává najevo, že člověk, stejně jako vše okolo je stvořen Bohem. Otec vše stvořil, skrze Syna jest vše učiněno a Duch vše oživuje. Bez Boží vůle bychom nebyli schopni přežítí. Uvědomujeme si tedy, že díky Boží lásce se nám dostalo života a bez ní bychom o něj mohli přijít. Proto dodržujeme stanovená pravidla. Rozhodující je ale detail, že ne jen z tohoto důvodu jsme ochotni například Desatero respektovat. Křesťanství totiž s morálkou a etikou přeci jen úzce souvisí. Od minulosti se totiž celá věc obrací k zaslíbení, tedy do budoucnosti. Zde se dere v popředí již zmíněná individuální morálka a obřady, rituály a oběti ustupují důrazu na spravedlnost a právo, tolik využívané v současné době. Spravedlností totiž není myšleno pouze rovné rozdělení práv, ale především poskytnutí péče a útěchy potřebným. Hranice těchto etických pravidel jsou vzhledem ke své kulturní i společenské odlišnosti nezměřitelné, ale jejich potrestání bývá velice podobné – posměch, hanba, vyloučení ze společnosti. V Bibli se však setkáváme s novým závěrem a tím je odpuštění. I život svévolníka má totiž v očích Boha cenu a proto bychom mu měli poskytnout možnost odvrácení se od špatné cesty a soudit jej bude Hospodin pouze v případě, že bude viník svůj hřích popírat. Odpuštění tedy neznamená zapomenutí, pochopitelně přichází trest, ale vychází z rukou někoho, kdo má o potrestanou osobu starost. Nejedná se tedy o kruté oplácení, ale pouze o udání správného směru cesty. Na tom je v podstatě založena biblická etika a z toho bychom, dle mého názoru, měli čerpat inspiraci. V pravoslaví je uspořádání odlišné – v jejich katechismech je Desatero vztaženo ke Starému Zákonu a k morálce Nového Zákona se vztahuje Blahoslavenství. To však, dle mého názoru, na morálním podtextu Písma nic nemění. Písmo tedy, při jeho správném využití, může například posilovat prosociální chování, tedy *„chování, které přináší užitek jiným, aby se zvýšila celková pohoda jiné osoby, přičemž chování nepřináší žádný prospěch aktérovi, ale často od něj vyžaduje určitou obětí“*³⁷.

³⁷ Vacek, P. Rozvoj morálního vědomí žáků - str. 77

5. Pedagogický pracovník

Slovem pedagog označujeme ty, kteří napomáhají vývoji a vzdělávání ostatních členů společnosti. Přestože v historii se setkáváme více s pedagogy muži,³⁸ dnes toto povolání vykonávají spíše ženy a to v zastoupení přibližně tří čtvrtin. Je vlastně průvodcem žáka na cestě poznání, nabízí, inspiruje, pomáhá se vyznat ve světě a pochopit souvislosti a zejména mu dodat sebedůvěru. Měl by respektovat právo dětí na individuální rozvoj, dopřávat jim více přirozenosti a autenticity.

5.1 Osobnost pedagoga

Každý člověk je osobnost, je tedy pochopitelné, že každý má své individuální zvláštnosti, vlohy a dovednosti. Několik věcí by měli mít všichni kantoři společných. Mezi ně patří i všeobecně stanovená pravidla a takzvané kompetence. Z pohledu žáka by se však všechna tato doporučení dala shrnout do jediného slova. Správný učitel musí být zábavný. Studentovi často příliš nezáleží na obsahu učiva, ani na jeho využitelnosti v praxi, ale žák chce být okouzlen. Chce se účastnit příběhu, zapojit se do procesu a ne jen sedět a poslouchat nudné řeči. Takový úkol je pro pedagoga často nelehký a řekněme upřímně, většina pedagogů nesplňuje tato kritéria. Jsou vzdělaní ve svém oboru, často však jejich výklad postrádá potřebné rétorické kvality. Obzvláště v základním vzdělávání, kdy si žák své předměty dobrovolně nevybírá a musí si to v hodinách „odsedět“, považují za krajně vhodné, aby vynikal pedagog především řečnickými schopnostmi a měl jisté kouzlo osobnosti. Oficiálně jsou nutné vlastnosti pedagoga rozděleny do pedagogických dovedností, kompetencí pedagoga a jeho pedagogické způsobilosti.

5.1.1 Základní pedagogické dovednosti

- Plánování a příprava - výběr cílů vyučovací hodiny, cílových dovedností, které mají žáci na konci hodiny zvládnout, volit nejlepší prostředky pro dosažení těchto cílů.
- Realizace vyučovací jednotky - úspěšné zapojení žáka do učební činnosti.
- Řízení vyučovací jednotky - řízení a organizace učebních činností během učební jednotky, udržet pozornost žáka, zájem a aktivitu.

³⁸ už od dob antiky, kdy muži vyučovali například rétorice, gramaticy, geometrii, astronomii a dalším předmětům

- Klima třídy - vytvoření a udržení kladných postojů žáků vůči vyučování a jejich motivaci k aktivitě.
- Kázeň - udržení pořádku a řešení projevů nežádoucího chování žáků
- Hodnocení prospěchu žáka - hodnocení výsledků - při formativním hodnocení (cílem - napomoci dalšímu vývoji žáka), ale i hodnocení sumativní (vedení záznamů a formulace zpráv o dosažených výsledcích).
- Reflexe vlastní práce a evaluace (sebehodnocení) - hodnocení vlastní práce s cílem ji v budoucnu zlepšit.

5.1.2 Profesionální kompetence pedagoga

Pojem profesionální kompetence není přesně definován; lze jej tedy vykládat jako komplexní soubor určitých dispozic a dovedností pedagoga, jenž je složen z dílčích či speciálních kompetencí. Složky profesionální kompetence podle V. Spilkové (2005):

- Kompetence odborně předmětová – vědecké základy daných předmětů
- Kompetence psycho-didaktická - vytvářet příznivé podmínky pro učení - motivovat k poznávání, aktivizovat myšlení, vytvářet příznivé
- Sociální, emocionální a pracovní klima, řídit procesy žákova učení - individualizovat je z hlediska času, tempa, hloubky, míry pomoci,
- Interpretovat učivo, základy jednotlivých oborů vzhledem k věkovým zvláštnostem žáka
- Kompetence komunikativní - ke vztahu k dětem, ale i ke světu dospělých - rodiče, kolegové, nadřízení.
- Kompetence organizační a řídicí - plánování a projektování své činnosti, navozování a udržování určitého řádu a systému
- Kompetence diagnostická a intervenční - jak žák myslí, cítí, jedná a proč
- Kompetence poradenská a konzultativní - zvláště ke vztahu k rodičům
- Kompetence reflexe vlastní činnosti - já a má činnost jako předmět analýzy, ze zjištěného umět vyvodit důsledky, např. modifikovat své
- Chování, přístupy a metody

5.1.3 Učitelství způsobilost

- Dosažená odborná připravenost
- Úspěšné absolvování nástupní praxe- alespoň jeden rok

- Osobní předpoklady pro výkon učitelé profese
- Motivační způsobilost³⁹

5.1.4 Profil vzdělání učitele

- Modul odborně-předmětový
- Modul pedagogicko-psychologický- potřebný základ pro učitelé působení
- Modul všeobecný- formuluje potřebnou obecnou část znalostí učitele, včetně jazykových znalostí
- Modul praktický- nácvik dovedností ve vybraných zařízeních, především na vybraných školách

Toto je soubor v podstatě všeobecných zásad, pro učitele náboženství jsou však požadavky o něco náročnější. Jako takový by měl být dokonalou křesťanskou osobností, měl by mít bystrého ducha, učitelé schopnosti, bohatou osobní knihovnu, dobré vědecké, filozofické a společenské vzdělání. Takové osobě se pak říká katecheta. Jeho povinností je vyučovat věřící dogmatům církve a zjevné Boží pravdě. Ve své podstatě se katecheta od klasického pedagoga příliš neliší, ale pohlédneme-li na celou věc objektivně a vezmeme-li v úvahu důležitost jeho poslání vzhledem k věřícím, je jeho práce o poznání náročnější a zodpovědnější. I zde pochopitelně celá věc závisí na individuálním přístupu jak samotného pedagoga, tak jednotlivých žáků.

5.2 Vzdělávání pedagogů

5.2.1 Vzdělávání učitelů elementárních škol

Učitelé elementárních škol zastávají, dle mého názoru, v celém budoucím vzdělávacím procesu žáka nejdůležitější roli. Nejen, že musí žáka seznámit se základními vědomostmi, ale zejména musí žáky motivovat pro další studium. Proto nesmí opomíjet vlastní vzdělání. To by nemělo končit vystudováním povinné školy, ale mělo by učitele provázet po zbytek jejich pedagogické praxe. První známý kodex vzdělávání učitelů pochází z první třetiny osmnáctého století a je součástí „Všeobecného školního řádu“ z roku 1774. Z rozhodnutí státu byly založeny instituce pro vzdělávání učitelů, takzvané preparandy. Požadavky na učitelovo vzdělávání byly umístěny v pravé zaháňské metodě a byly ověřovány zkouškou. Roku 1775

³⁹ Kuzyšin, B. Vybrané kapitoly z katechetiky - str. 26-44

byla vydána „kniha metodní“, zde jsou formulovány požadavky na učitelovo vzdělání: znalost trivia a náboženství, eventuelně znalosti z dějepisu, zeměpisu, zemědělství a tzv. industrie v rozsahu měšťanských škol.

Pravá zaháňská metoda má 5 částí:

1. hromadné vyučování – zformulováno Janem Amosem Komenským a realizováno v praxi
2. hromadné čtení – hromadné vyučování se uplatnilo zejména při hromadném čtení
3. vhodným dotazováním vést děti k samostatným závěrům
4. z probraného učiva vypracovat výtah, který si děti měly pamětně osvojit
5. písmenkový, též slabikový způsob - k vytrénování pamětního učení (učitel napíše na tabuli první písmena slov k pamětnímu osvojení)

Až na počátku devatenáctého století se objevují první metodiky pro učitele, vytvořené samotnými pedagogy na popud jejich vlastní nespokojenosti s dosavadní profesionalizací. Autorem je například první učitel opatrovny Na Hrádku, založené v Praze roku 1832⁴⁰ Jan Vlastimil Svoboda, či Karel Slavoj Amerling, zakladatel lidové univerzity Budeč a reformátor. Ve druhé polovině devatenáctého století byly zřizovány čtyřleté učitelské ústavy, které přijímaly absolventy nižší střední školy, jejich závěrem byla zkouška, jejíž příprava měla hlavně praktický charakter. K učitelským ústavům byly připojeny takzvané cvičné školy, zde učitelé hospitovali a konali výstupy. Ve srovnání s předchozím obdobím se dostávalo učitelům po roce 1869 vyššího vzdělání v odborné instituci (srovnatelná se SŠ) a mělo podobu praktických návodů „jak učit“. O deset let později se začaly zakládat učitelské spolky a jednoty, ty prosazovaly vysokoškolské vzdělání učitelů základních škol. V období první republiky je však prosazování požadavků na vysokoškolské vzdělání učitelů neúspěšné. Po druhé světové válce nastává mnoho změn. Došlo k několika reformám, s nimiž se změnil stupeň přípravy a vzdělání učitelů základních i středních škol. Bylo zavedeno vysokoškolské vzdělávání profesorů obecných a měšťanských škol, byly zřízeny pedagogické fakulty⁴¹. Na pedagogické fakultě studovali učitelé obecných, měšťanských, mateřských škol a profesori těch oborů, které se nestudovali na filozofické a přírodovědné fakultě.

⁴⁰ „Malý čtenář“, „Malý písař“, „Malý Čech“, „Malý Němec“

⁴¹ Benešův dekret z 21. 10. 1945 o vzdělávání učitelstva a poté z 9. 4. 1946

5.2.2 Vzdělávání učitelů a univerzita

Pedagogické fakulty byly vlastně takovými nechtěnými dětmi univerzit. Vznikly na základě politického rozhodnutí, bez konzultace s univerzitními hodnostáři a představiteli fakult, do té doby zajišťující vzdělání. V roce 1950 začaly pedagogické fakulty realizovat dálkové studium. Později byly tyto fakulty zrušeny a vzdělávání pedagogů se realizovalo prostřednictvím vysoké školy pedagogické, kdy se příprava týkala jen odborníků v pěstovaných oborech. Dále byly zřízeny dva typy pedagogických škol – pedagogické školy pro vzdělávání učitelů mateřských škol a prvního stupně středních škol; vyšší pedagogické školy - pro druhý stupeň středních škol. Po roce 1959 se příprava středoškolských profesorů vrátila na univerzitu a na nově zřízenou matematicko-fyzikální fakultu a fakultu tělesné výchovy a sportu. Příprava učitelů nižších stupňů zůstala od univerzity oddělena, probíhala na nově zřízených pedagogických institutech. Po roce 1964 byly znovu zřízeny pedagogické fakulty, jež vznikaly z pedagogických institutů a zajišťovaly vzdělávání učitelů prvního a druhého stupně. Ostatní univerzitní fakulty zajišťovaly vzdělávání středoškolských profesorů. O několik let později byl pedagogickým fakultám svěřen úkol, připravovat i středoškolské profesory.

Vztahy mezi vzděláváním učitelů základních škol a středoškolských profesorů

Do druhé světové války probíhalo vzdělání učitelů ZŠ a SŠ paralelně, dualismus ve vzdělávání učitelů byl odvozen z dualismu školské soustavy. Po vzniku jednotné školské soustavy⁴² byly osmileté školy nahrazeny čtyřletými a začal se prosazovat princip vzdělávání učitelů podle stupňů škol⁴³

Obsah, struktura, délka studia

Učitelé základních škol měli před válkou nedostatečné vzdělání a to jak ve vyučovacích předmětech, tak v pedagogicko-psychologické oblasti. Zavedením vysokoškolského vzdělání v délce tří let pro učitele obecných a měšťanských škol tak měla vzniknout záruka dobrých znalostí pedagogů. V roce 1953 jsou pedagogické školy určené učitelům druhého stupně a jsou dvouleté. Počátkem sedmdesátých let se vzdělávání učitelů základních škol stabilizovalo. Vzdělávání středoškolských profesorů se v roce 1945 přesunulo na vysokou školu, do roku 1948 pokračovalo v duchu předválečných tradic – po zřízení

⁴² 1948 zákon o jednotné škole

⁴³ zákon z roku 1953: tři samostatné instituce různého stupně - středoškolská, vyšší středoškolská, vysokoškolská

pedagogických fakult byl zaveden nový studijní řád, kdy se studenti měli v prvním ročníku studia rozhodnout pro učitelskou či neučitelskou studijní větev, studium čtyřleté, později pětileté nebo dvou oborové.

Současná situace v ČR

Obsahové vymezení je rozděleno na aprobační předměty - pedagogika, psychologie, oborová pedagogika, pedagogická praxe. Učitelství prvního stupně základní školy pak zůstává výsadou pedagogických fakult. Oproti tomu učitelství druhého stupně základní školy a nižší gymnázia se realizuje na pedagogických fakultách i na dalších fakultách. Učitelství středních škol se dnes realizuje na filosofické a přírodovědecké fakultě.

5.2.3 Učitelé náboženství

Učitel náboženství musí mít vysokoškolské vzdělání, získané studiem těchto akreditovaných magisterských studijních programů:

- *„v oblasti teologických věd*
- *v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství*
- *v oblasti pedagogických nebo společenských věd a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů náboženství, či vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů náboženství“⁴⁴*

5.3 Motivace pedagoga

Motivace pedagoga je v celém vzdělávacím procesu rozhodující. Přesto právě zde bývá největší obtíž a to zejména díky nízkému finančnímu ohodnocení samotné práce. Je pak tedy skutečně těžké, kromě své pracovní doby, kdy je pedagog nucen podat odpovídající výkon nehledě na jeho momentální fyzické či psychické rozpoložení, ale zejména mimo pracovní dobu, věnovat čas řádné přípravě a kvalitnímu zhodnocení vlastního působení,

⁴⁴ HORÁK, Z. Církev a české školství - str. 118

popřípadě práci na jeho vylepšení. V takovém případě pak dochází u pedagoga k celkové únavě a apatii a není přímo nutné, strávit v praxi dlouhá léta.

5.3.1 Syndrom vyhoření

Syndrom vyhoření, nebo-li „burn-out“ syndrom, se objevuje ve světě už od vzniku pomáhajících profesí ve své neoficiální formě. Jeho definice je však až z roku 1974 a pochází z úst amerického psychoanalytika Herberta J. Freudenbergera. Jeho původní specifikace se však prvotně týkala narkomanů v chronickém stadiu, později byl uváděn v souvislosti s pracujícími lidmi, kteří projevovali letargii, zoufalství a bezmocnost.

Takzvané vyhoření je záležitostí především oblasti práce s lidmi a je typické citovým a mentálním vyčerpáním. Od deprese nebo prosté únavy se syndrom vyhoření liší především vztahováním se na jednu krizovou oblast, tedy práci a pochybnosti o její smysluplnosti. Mezi projevy tohoto syndromu patří například sklíčenost, popudlivost, bezmocnost, nechuť, cynismus, zapomínání, nesoustředěnost a snížená ochota pracovat s lidmi, stažení se, či dokonce soukromé konflikty. Kromě citových a emocionálních problémů se ale vyhoření projevuje i na fyzické stránce člověka. Nejčastěji má postižený potíže se spánkem, jídlem, snadno se unaví a může mít vysoký krevní tlak.

Mezi nejčastější oběti, postižené syndromem vyhoření řadíme lékaře, zdravotní sestry, učitele, psychology, právníky, policisty, telefonní operátory a další. Projevy se pochopitelně liší u každého jedince vzhledem k jeho frustrační toleranci i náročnosti zvoleného povolání.

Podmínky vzniku syndromu vyhoření

- pokud není věnována pozornost potřebám personálu
- pokud noví členové nejsou zaučeni zkušeným personálem
- pokud neexistují plány osobního rozvoje
- pokud chybí supervize
- pokud pracovník nemá příležitost sdělit někomu kompetentnímu, na jaké potíže při práci narazil, a poradit se s ním o možných řešeních
- pokud v zaměstnání vládne soupeřivá atmosféra
- pokud spolu rivalizuje několik nepřátelených skupin pracovníků (které navíc do svých konfliktů zaplétají i klienty)
- pokud se objeví silná byrokratická kontrola chování personálu či klientů

Duševní hygiena

Abychom předešli syndromu vyhoření, který neustále ohrožuje především skupinu pedagogů, je nutné dodržovat určité zásady. Soubor těchto zásad také nazýváme duševní hygiena. Jedná se o soubor poznatků, zásad, postupů a konkrétních technik, které mohou minimalizovat negativní důsledky stresu, připravovat na náročné životní situace, zvyšovat odolnost vůči nim eventuelně jim předcházet. Její zásady dodržujeme nejen pro sebe ale i pro své okolí. Můžeme ji brát jako prevenci, její pomocí zvyšovat odolnost, kondici a snižovat napětí před obtížnými situacemi, které očekáváme. Lze ji tedy brát jako určitou první pomoc, či ji přijmout jako životní styl. Je tedy vhodné dodržovat spánkový režim, v rámci možností respektovat vlastní výkonnou křivku, využívat pozitiva zdravé stravy, zařadit do svého programu pohyb a především hodnotně využívat svůj volný čas.

Závěr

Tuto práci jsem se rozhodla věnovat především osobám, které nejsou věřící a určitým způsobem jsou spojeny s výchovou a vzděláváním. Ať už se tedy jedná o pedagogy, vychovatele, pomocné pracovníky, asistenty, či rodiče, ráda bych je touto prací seznámila s křesťanstvím a využitím jeho kladů při zapojení do školních vzdělávacích programů tvořených pro základní vzdělávání. K tomu jsem využila nejen uvedenou literaturu, ale i poznatky získané dosavadním studiem. V úvodu jsem čtenáře krátce seznámila s historií českého církevního školství a s některými zařízeními poskytujícími výuku křesťanství, jako školního předmětu. To by mělo poskytnout ucelený obraz o fungování jednotlivých škol, jejich mimoškolních aktivitách, jejich lokaci a tím zdůraznit jejich priority, které často nejsou postaveny jen na křesťanské víře. Cílem bylo alespoň zmírnit dopad předsudků dnešní společnosti vůči křesťanství a jeho výuce ve školách. To jsem se snažila podtrhnout i přiblížením samotného školního předmětu. Zmiňuji se například o katechismu, který byl používán i jako učebnice pro náboženství i o dalších aktuálních učebnicích. V příloze poskytuji ukázkou ze školního vzdělávacího programu, která umožní nahlédnout do samotného procesu výuky, jejích cílů i prostředků realizace. Důležitou částí práce je pro mě i výňatek některých částí Písma, na kterých jsem se pokusila vyvrátit společensky často používané argumenty, že křesťanství je přínosem pouze pro křesťana. Nehledě na to, že se s projevy této víry setkáváme v běžném životě takřka denně, ani některé příběhy, uvedené v Bibli pro nás nejsou neznámé. Snažila jsem se v nich tedy najít hodnoty, aplikovatelné i na všední život, do něž víra vědomě nezasahuje. Poslední část je věnována učitelům, protože jsou hlavními aktéry pedagogického procesu a kromě rodičů poskytují dítěti první konfrontaci s vážnou autoritou. Popsala jsem tedy, jaký by učitel měl být, především z pedagogického hlediska, ale neopomněla jsem zmínit i důležitost osobnostních kvalit, díky nimž může správný pedagog studenta zaujmout a dostatečně motivovat k další práci. Je totiž jeho zásluhou, vytvoří-li si dítě k autoritě přirozený respekt, založený zejména na úctě a pochopení a vyplývající tedy především z osobních kvalit jednotlivých učitelů. Pevně věřím, že má práce poskytne na tuto problematiku pohled odlehčený od všech tradujících se stereotypů a poskytne všem, kdo se pustí do čtení, důvod k zamyšlení. Křesťanství totiž neposkytuje pouze duchovní útěchu, ale může člověka formovat v lepší a morálně hodnotnější bytost.

Literatura

- FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Aurora, Praha 2003, ISBN 80-7299-066-7
- HARTL, Pavel., HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Portál, Praha 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*. Grada, Praha 2011. ISBN 978-80-247-3623-5
- KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin 2*. Zvon, Praha 1991, ISBN 80-7113-003-6
- KUBÍČEK, Václav. *Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol*. Promberger R., Olomouc 1948
- KUZYŠIN, Bohuslav. *Vybrané kapitoly z katechetiky*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta, Prešov 2009, ISBN 978-80-8068-989-6
- MONSPORTOVÁ, Marie. *Metodika výuky křesťanské výchovy na II. st. ZŠ a SŠ z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Ostravská univerzita, Ostrava 2010. ISBN 978-80-7368-895-0
- OLBRACHT, Ivan. *Čtení z Bibli kralické*. Vyšehrad, Praha 1990, ISBN 80-7021-030-3
- PODLAHA, Antonín. – HRONEK, Josef. *Velký katechismus katolického náboženství*. Státní nakladatelství, Praha 1947
- PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Portál, Praha 2009. ISBN 978-80-7367-647-6
- SPIPKOVÁ, Vladimíra. a kolektiv. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Portál, Praha 2005. ISBN 80-7178-942-9
- VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Portál, Praha 2008, ISBN 978-80-7367-386-4
- ZOZULÁKOVÁ, Viera. *Didaktika pravoslávnej náboženskej výchovy jako školského predmetu*. Nakladatelství prešovské univerzity, Prešov 2009, ISBN 978-80-555-0016-4

Internetové zdroje

[online]. <skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-css.doc > [staženo 1. 10. 2011]. Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha 2000

[online]. <<http://www.zssv.cz/konepce.html>> [staženo 1. 10. 2011].

[online]. <<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>> [staženo 15. 2. 2012].

[online]. <<http://www.donbosco.cz/zakladni-skola2/dokumenty/svp/>> [staženo 15. 2. 2012].

[online]. <<http://www.prorodinu.cz/skola/pripravna-trida>> [staženo 15. 2. 2012].

[online]. <<http://zs.elijas.cz/cs/skola/krestanska-vychova/67/>> [staženo 15. 2. 2012].

[online]. <<http://www.veselaskola.cz/node/1>> [staženo 17. 2. 1012].

[online]. <<http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>> [staženo 2. 3. 2012].

[online]. <<http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>> [staženo 12. 4. 2012].

[online]. <<http://www.bratska.cz/index.php?clanek6=52>> [staženo 12. 4. 2012].

zs.elijas.cz

Seznam příloh

Příloha číslo 1 – Nikajsko-konstantinopolské vyznání víry

Příloha číslo 2 – Ukázka ze školního vzdělávacího programu

Příloha číslo 3 – Příklad výukových materiálů - omalovánka

Přílohy

Příloha č. 1

Znění Nikájsko-konstantinopolské vyznání víry

Věřím v jednoho Boha, Otce Všemohoucího, Stvořitele nebe a země, všeho viditelného i neviditelného.

I v jednoho Pána, Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího, který se zrodil z Otce přede všemi věky, Světlo ze Světla, Pravý Bůh z pravého Boha, zrozený, ne stvořený, jedné podstaty s Otcem, skrze něhož je vše stvořeno. On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebes a vtělil se z Ducha Svatého a Marie Panny a stal se člověkem. Byl za nás ukřižován pod Pontským Pilátem, trpěl a pohřben jest. Třetího dne vstal z mrtvých podle Písem, vstoupil na nebesa a sedí po pravici Otce.

A znovu přijde se slávou soudit živé i mrtvé a jeho Království bude bez konce.

I v Ducha Svatého, Pána a dárce života, jenž z Otce vychází a s Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován a mluvil skrze proroky.

I v jednu svatou, obecnou a apoštolskou Církev.

Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekává vzkříšení mrtvých a život budoucích věků.

Amen.

Příloha č. 2

Ukázka ze školního vzdělávacího programu pro výuku náboženství

ROČNÍK: 1			
VÝSTUP PŘEDMĚTU	OČEKÁVANÝ VÝSTUP	UČIVO	MOŽNÉ PŘESAHY A VAZBY
PROHLUBOVÁNÍ VZTAHU MEZI ZKUŠENOSTÍ A DUCHOVNÍM ROZMĚREM OSOBNOSTI ŽÁKA Porozumění principům křesťanské etiky	Žák je otevřený k pozitivnímu vnímání života a Boha jako dárci života.	1.1 Bůh nám dává život	OSV – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění OSV – zdravé a vyrovnané sebepojetí, moje vztahy k druhým lidem OSV – rozvoj základních rysů kreativity
	- žák umí popsat a zhodnotit vlastností, které ho odlišují od ostatních	- jméno a jedinečnost každého člověka	
	- žák oceňuje jedinečnost druhého a rozpoznává konkrétní situace v životě skupiny, kdy ji respektuje.	- položení základu vztahů ve skupině	
	- žák je povšechně citlivý k sesoustředění, ztišení a naslouchání	- dobře vidět, dobře slyšet	
ZCITLIVĚNÍ PRO KŘESŤANSKÉ SLAVNOSTI A SVÁTKY	Žák zakusí atmosféru slavení Vánoc a spojí si ji se skutečností, že Ježíš je dar Boha člověku.	1.2 Bůh nám dává svého Syna	Život a funkce rodiny → <i>Člověk a jeho svět: Lidé kolem nás</i> Slavení svátků → <i>Člověk a jeho svět: Lidé a čas</i>
	- žák zakusí atmosféru slavení s důrazem na společenství a oslavu v rodině a umí vyjádřit její spojitost s oslavou ve společenství církve	- oslava v rodině a oslava ve společenství církve	
	- žák většinou umí projevit radost a vděčnost z daru a umí popsat, že narození Ježíše je darem Boha člověku	- smysl a hodnota daru	

	- žák umí reprodukovat vlastními slovy biblické události zvěstování a narození Ježíše	- vánoční evangelium L 1. a 2. kap.	VMEGS – rodinné příběhy OSV – chování podporující dobré vztahy (vyjádření oslavy) MKV – poznávání vlastního kulturního zakotvení (křesťanské slavení Vánoc)
POROZUMĚNÍ BIBLICKÝM PŘÍBĚHŮM	Žák umí reprodukovat základní události Ježíšova života a vnímá v nich výzvu k následování.	1.3 Bůh nám dává své slovo	Zeměpisné zvláštnosti místa, kde žijeme → <i>Člověk a jeho svět: Místo, kde žijeme</i> Základní literární pojmy (hádanka, podobenství) → <i>Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura</i> MKV – poznávání vlastního kulturního zakotvení
	- žák umí jednoduchým způsobem popsat biblickou země a řadí biblické příběhy do reálného prostředí	- reálie biblické země	
	- žák umí jednoduchým způsobem vysvětlit, proč křesťané považují Bibli za dar, který Bůh dává člověku, aby jeho život dostal orientaci	- Bible jako dar	
	- žák umí uvést probrané příklady Ježíšova učení a jeho skutků a pokouší se je spojovat se situacemi ve vlastním životě	- příklady Ježíšovo učení	
ZCITLIVĚNÍ PRO KŘESŤANSKÉ SLAVNOSTI A SVÁTKY	Žák obecně vysvětluje Velikonoce jako slavnost, v níž křesťané slaví vítězství života nad smrtí.	1.4 Bůh nám dává nový život	Slavení svátků (Velikonoce) → <i>Člověk a jeho svět: Lidé a čas</i>
	- žák si všimá proměn kolem sebe a ve svém životě a pokouší se je spojovat s proměnami přítomnými ve velikonočních událostech	- proměny kolem nás	

<p>Porozumění symbolické formě řeči</p>	<p>- žák má základní vhled nutný pro chápání symbolů při slavení Velikonoc</p>	<p>- symbolika kříže, světla a chleba</p>	<p>Princip rovnováhy přírody → <i>Člověk a jeho svět: Rozmanitost přírody</i> Základy obrazné řeči → <i>Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura</i></p> <p>MKV – poznávání vlastního kulturního zakotvení (křesťanské slavení Velikonoc)</p>
<p>ZNALOST ZÁKLADNÍCH TEZÍ KŘESŤANSKÉHO UČENÍ</p> <p>Výchova v duchu křesťanské spirituality</p>	<p>Žák je otevřený poznávat, že život je dar, který může prožívat ve společenství církve.</p>	<p>1.5 Bůh nám dává radost</p>	<p>Slavení neděle, odpočinek, režim dne → <i>Člověk a jeho svět: Lidé a čas</i></p> <p>OSV – péče o dobré vztahy OSV – dobrá organizace času, uvolnění-relaxace MKV – poznávání vlastního kulturního zakotvení (křesťanské projevy osobní víry)</p>
	<p>- žák umí popsat neděli jako den, kdy křesťané slaví Ježíšovo zmrtvýchvstání</p>	<p>- neděle jako den oslavy</p>	
	<p>- žák umí pojmenovat pomoc, kterou Bůh posílá lidem, a vnímá ji ve svém životě</p>	<p>- seslání Ducha svatého, Maria a církev</p>	
	<p>- žák formuluje modlitbu vlastními slovy, umí modlitbu Otče náš a umí jednoduše vysvětlit její jednotlivé části ve vztahu ke svému životu</p>	<p>- modlitba vlastními slovy a modlitba Otče náš</p>	

			<p>PROJEKT „Dar jeden pro druhého“ hodnota daru, být jeden pro druhého darem, navzájem se obdarováváme:</p> <ul style="list-style-type: none">- projekt v rámci předmětu- celoroční projekt s výstupy prezentovanými v prostoru školy- projekt pro celou školu
--	--	--	---

ROČNÍK: 5				
VÝSTUP PŘEDMĚTU	OČEKÁVANÝ VÝSTUP	UČIVO	MOŽNÉ PŘESAHY A VAZBY	
PROHLUBOVÁNÍ VZTAHU MEZI ZKUŠENOSTÍ A DUCHOVNÍM ROZMĚREM OSOBNOSTI ŽÁKA	<p>Žák je otevřený ke vnímání světa v jeho celistvosti: nejen jako objektu vědeckého přístupu, ale i jako symbolu krásy, dobra a transcendence.</p>	5.1 Svět – náš společný dům	Společný „dům světa“ → <i>Člověk a jeho svět: Lidé kolem nás</i>	
	- žák je všímavý ke kráse a dokonalosti Bohem stvořeného světa, ve kterém má každý své místo	- obraz světa jako společného domu, v němž má každý své místo, křesťanské základy ekologické výchovy		Mikrosvět a makrosvět, odpovědnost lidí za životní prostředí → <i>Člověk a jeho svět: Rozmanitost přírody</i>
	- žák vnímá a umí vyjádřit radost z toho, že jedinečnost lidského života je Boží dar, je otevřený k objevování vlastní jedinečnosti a je otevřený k respektování jedinečnosti druhých lidí	- jedinečný člověk jako vrchol a součást Božího stvoření		Vývoj písma v dějinách, Bible jako literární text
	- žák umí odpovědět na otázku, kdo napsal Bibli, jakými jazyky byla napsána, a umí hledat v Bibli podle biblických odkazů	- Bible jako literární text	→ <i>Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura</i>	
			EV – kulturní krajina EV – lidské sídlo, město, vesnice MKV – tolerantní vztahy a spolupráce s jinými lidmi MKV – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti	

<p>POROZUMĚNÍ BIBLICKÝM PŘÍBĚHŮM</p> <p>Prohlubování vztahu mezi zkušeností a duchovním rozměrem osobnosti žáka</p> <p>Ekumenický rozměr křesťanství a mezináboženský dialog</p>	<p>Žák na základě biblického příběhu o Abrahamovi vnímá Boha jako toho, který vybízí k následování, dává příslib plnosti a zůstává s člověkem.</p>	<p>5.2 Abraham slyší Boží hlas</p>	<p>Reprodukce složitějšího textu → <i>Jazyk a jazyková komunikace:</i> <i>Český jazyk a literatura</i></p>	
	<p>- žák umí interpretovat příběh Abrahama jako příklad vnímání výzvy</p>	<p>- biblický příběh o Abrahamovi (Gn 12. – 22. kap.)</p>	<p>- příběh Abrahama jako příklad člověka, který ve svém životě vnímá konkrétní situace jako výzvy k vyjití a k aktivitě, víra v Boha jako opakovaná zkušenost důvěry</p>	<p>VMEGS – kořeny a zdroje evropské civilizace OSV – pozitivní myšlení (aktivní postoj k životu) MKV – kulturní difference (vnímání odlišnosti jako příležitosti k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu) MKV – nekonfliktní život v multikulturní společnosti (základní údaje o židovství, křesťanství a islámu)</p>
	<p>- žák je otevřený vnímat výzvy, se kterými se v životě setkává, je otevřený tázat se a s důvěrou v Boha hledat řešení</p>	<p>- žák chápe rozdíl, podobnost i to, co má společné křesťanství, židovství a islám a chová se s ohleduplnou pozorností a tolerancí vůči lidem jinak nábožensky smýšlejícím</p>	<p>- Abraham jako člověk spojující tři světová náboženství (židovství, křesťanství, islám)</p>	

<p>VÝCHOVA V DUCHU KŘESŤANSKÉ SPIRITUALITY</p> <p>Porozumění biblickým příběhům</p>	<p>Žák zřetelněji rozlišuje v souvislosti se slavením Vánoc rozměr vnitřního světa své osobnosti a projevuje zájem o cvičení základních prvků rozvoje vnitřního duchovního světa.</p> <p>- žák oceňuje potřebu ticha a naslouchání a na základě výzvy je ochotný dávat prostor tichu v meditaci a osobní modlitbě</p> <p>- žák umí interpretovat příběh Jana Křtitele a vnímá v něm výzvu k nasazení se pro člověka</p> <p>- žák umí zasadit vánoční události do dějin lidstva, spojit si je s dějinami spásy a s vizí Božího království, které tady už je, ale ještě není</p>	<p>5.3 Slyším Boží hlas</p> <p>- výchova ke ztišení, naslouchání, meditaci a osobní modlitbě</p> <p>- biblická zpráva o životě Jana Křtitele (L 1. a 2. kap., Mt 3. a 11. kap.) jako výzva k osobní angažovanosti</p> <p>- vánoční události jako oslava příchodu Božího království</p>	<p>Datování křesťanských o letopočtu → <i>Člověk a jeho svět: Lidé a čas</i></p> <p>VDO – angažovano st se a být zainteresova ný na zájmu celku OSV – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění</p>
<p>ZNALOST ZÁKLADNÍCH TEZÍ KŘESŤANSKÉHO UČENÍ</p> <p>Porozumění symbolické formě řeči</p>	<p>Žák je připraven na základě znalosti Ježíšových výroků „Já jsem...“ a porozumění symbolům včlenit slavení svátostí do svého života.</p> <p>- žák umí vyjmenovat Ježíšovy výroky „Já jsem...“ včetně biblických příběhů, které se k nim vztahují</p> <p>- žák rozumí uvedeným symbolům v plných souvislostech</p>	<p>5.4 Kdo jsi, Ježíši?</p> <p>- Ježíšovy výroky „Já jsem...“ z Janova evangelia a související texty (uzdravení slepého, nasycení zástupu, podobenství o dobrém pastýři, podobenství o vinici, vzkříšení Lazara)</p> <p>- symboly: světlo, chléb, dveře, vinný kmen a ratolesti, cesta</p>	<p>Přirovnání, podobenství → <i>Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura</i> Obrazná řeč → <i>Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura</i></p> <p>MKV – poznávání vlastního kulturního</p>

	- žák chápe podstatu slavení svátostí a je připravený začlenit je do svého života	- svátosti jako viditelná znamení přítomnosti Božího království ve světě	zakotvení	
<p>ZCITLIVĚNÍ PRO KŘESŤANSKÉ SLAVNOSTI A SVÁTKY</p> <p>Prohlubování vztahu mezi zkušeností a duchovním rozměrem osobnosti žáka</p> <p>Ekumenický rozměr křesťanství a mezináboženský dialog</p>	Žák je pozorný vůči základní existenciální zkušenosti se životem a smrtí, je otevřený pro jejich náboženskou hloubku a rozpoznává ji životě druhých lidí a v liturgii.	5.5 Já jsem vzkříšení a život	Zdůvodnění křesťanského o způsobu slavení Velikonoc → <i>Člověk a jeho svět: Člověk a čas</i>	
	- žák je schopen reflexe svého pohledu na lidské utrpení a smrt a spojí si ji prostřednictvím událostí křížové cesty s křesťanským pohledem na smysl lidského utrpení	- křesťanský pohled na smysl lidského utrpení (sdílení zkušenosti se setkáním se smrtí, křížová cesta spojená s příběhem konce lidského života)	Pozdravy v různých světových jazycích → <i>Jazyk a jazyková komunikace: Cizí jazyk</i>	OSV – pomáhající a prosociální chování
	- žák hlouběji chápe průběh velikonoční liturgie a vnímá poselství symboliky předmětů a gest s ní spojených	- velikonoční liturgie jako vyjádření křesťanské naděje ve znamení světla, slova, vody, chleba a vína	OSV – zdravé a vyrovnané sebepojetí (sdílení zkušenosti se setkáním s utrpením a smrtí)	MKV – respektování zvláštností jiných (základní informace o jiných křesťanských církvích a o ekumenickém hnutí)
- žák schematicky chápe základní rozdíly v učení různých křesťanských církví a je k těmto rozdílům tolerantní	- základní informace o ekumenickém hnutí, o jiných křesťanských církvích v souvislosti události seslání Ducha svatého, který sjednocuje a přináší pokoj			

<p>POROZUMĚNÍ PRINCIPŮM KŘESŤANSKÉ ETIKY</p> <p>Porozumění biblickým příběhům</p>	<p>Žák vnímá svět včetně jeho transcendentního rozměru a je připravený v síle křesťanské naděje převzít svůj podíl odpovědnosti na spoluvytváření světa, jehož součástí je také církev.</p>	<p>5.6 Církev – náš společný dům</p>	<p>Společný „dům světa“ → <i>Člověk a jeho svět: Lidé kolem nás</i> Práce s obrazem → <i>Umění a kultura: Výtvarná výchova</i> VMEGS – kořeny a zdroje evropské civilizace (dějiny prvotní církve jako součást evropské tradice) MKV – udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi OSV – empatie, respektování, podpora, pomoc EV – náš životní styl (angažovano st v ochraně životního prostředí)</p> <p>Možnost zapojení se do projektu Papežského misijního díla</p> <p>Mariánská poutní místa v regionu</p>
	<p>- žák umí interpretovat biblický příběh života a učení apoštola Pavla a dát je do souvislosti s dějinami prvotní církve</p>	<p>- dějiny prvotní církve, život a učení apoštola Pavla (Sk 2. – 28. kap.)</p>	<p>- práce s obrazem → <i>Umění a kultura: Výtvarná výchova</i> VMEGS – kořeny a zdroje evropské civilizace (dějiny prvotní církve jako součást evropské tradice) MKV – udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi OSV – empatie, respektování, podpora, pomoc EV – náš životní styl (angažovano st v ochraně životního prostředí)</p>
	<p>- žák umí objasnit souvislost uvedeného biblického příběhu se situacemi vzájemné pomoci v dnešním světě a pozitivně oceňuje prosociální jednání</p>	<p>- misie, situace solidarity</p>	<p>- práce s obrazem → <i>Umění a kultura: Výtvarná výchova</i> VMEGS – kořeny a zdroje evropské civilizace (dějiny prvotní církve jako součást evropské tradice) MKV – udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi OSV – empatie, respektování, podpora, pomoc EV – náš životní styl (angažovano st v ochraně životního prostředí)</p>
	<p>- žák je připraven zasazovat se v síle křesťanské naděje svým jednáním za lepší svět</p>	<p>- křesťanská naděje při dotváření světa, výzva k angažovanosti jako výraz touhy po lepším světě</p>	<p>- práce s obrazem → <i>Umění a kultura: Výtvarná výchova</i> VMEGS – kořeny a zdroje evropské civilizace (dějiny prvotní církve jako součást evropské tradice) MKV – udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi OSV – empatie, respektování, podpora, pomoc EV – náš životní styl (angažovano st v ochraně životního prostředí)</p>

			<p>PROJEKT „Náš společný dům“ třída, škola, obec, region, Evropa jako společný dům, aktivity podporující odpovědnost za společný prostor, plán domu: - projekt v rámci předmětu - celoroční projekt s výstupy</p> <p>prezentovan ými v prostoru školy - projekt pro celou školu</p>
--	--	--	---

Příloha č. 3

Obrázek 1. Kain a Ábel, omalovánka.

Obrázek 2. Adam a Eva, omalovánka.

Obrázek 3. Abrahamova modlitba, omalovánka.

Obrázek 4. Noemova archa, omalovánka